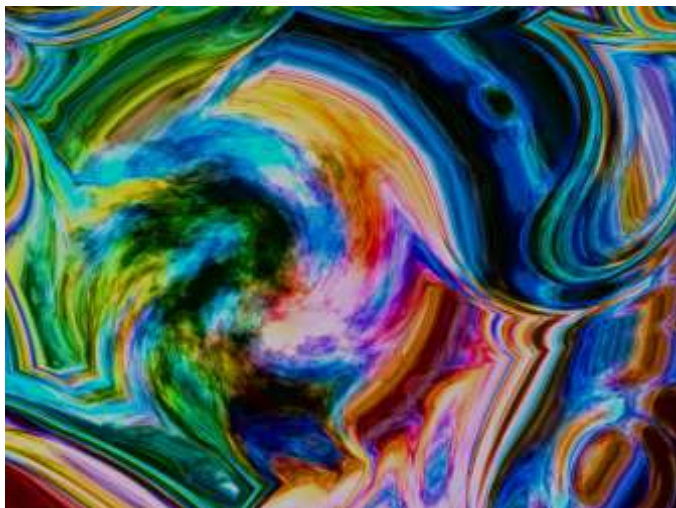

GÄST HOS SPRÅKET

Kaj Bernh. Genell

2021

GÄST HOS SPRÅKET

Kaj Bernhard Genell

Copyright © Kaj B. Genell 2021.

Denna pdf-bok är tillägnad minnet av den store operaälskaren och bordssnickaren.

Vad är det att vara författare?

A. Författaren och ensamheten.

Att vara författare är det ensammaste av alla yrken.

Varför då? Varför just det? Författare är privilegierade! Hur kan man säga så? Jaja. Men tänk er detta då: Du stiger upp på morgonen, och du har nu skrivit nån slags farsartat stycke dagen förut. Fullföljt en veckas jobb med detta, med denna fars. Eller farsroman, eller tragikomik. Och så sitter du där med dessa papper, dessa datorfiler, detta stycke prosa. Är det bra? Vad är det? Hur skall det bli bättre? Duger det? Ingen kan man fråga..De enda man kan fråga är nästan figurerna i just denna fars!!!! Enda hjälpen är dom. Så blir arbetets problem, problemen med att vara författare, på ett sätt så problemen man har som lösningar gestaltas i arbetet.

"Någonstans i fjärran hördes ett kanonskott."

(Dostojevskij, Dubbelgångaren, s.57.)

Vad nytt kan man skriva om det, att vara författare? För att vara en författare måste man till att börja med bli en. För att bli författare behöver man först drömma om att skriva, och sen sätta sig – eller ställa sig – och skriva någonting som har karaktär och rang av litterärt verk. Låt oss säga att vi har att göra med en sådan person, en person som med en viss framgång har publicerat ett verk av en sådan kaliber. Vem är nu denna - slags - person, som vi "har att göra med", och hur är hen, hur har hen det och vad är hens relation till de individer som inte är författare, och till samhället i stort, där hen är en del? Att observera är, att jag här med "författare" endast avser de skrivande människor som i fiktionens form beskriver människor, och mänsklig tillvaro, i skrift. Således utesluter jag ur resonemanget de skrivande människor, som vi kan kalla "skribenter", som skriver om allehanda saker, men inte i

konstnärlig form gestaltar liv, men mer i resonerande form – likt det ni läser nu – tar sig an diverse ämnen av olika svårighets- och angelägenhetsgrad och på ett oförsynt sätt bidrar till det överflöd av böcker som hotar att spränga alla världens gränser. Som det står i GT, i Predikaren: "Det är ingen ände på det myckna bokskrivandet." Distinktionen är självklart väsentlig, eklatant evident, och behöver inte på något sätt diskuteras vidare, vare sig på det ena eller på det andra sättet. Semnologen och mäteressäisten Roland Barthes gör samma distinktion i en essä, och talar då om *écrivain* versus *le scripteur*. Vi har i samhället många kategorier människor. Dessa kategorier existerar jämsides. Man kan dock urskilja några grupper som rör sig i marginalen, och som kan ses mer som iakttagare och som speglar åt samhället i övrigt och speglar för individens själ. Dessa kallar vi ofta kulturarbetare. Kanske är inte alla kulturarbetare speglar, men i alla fall de flesta. Några som helt säkert är det, de är de allvarligt syftande författarna, de som i romanform skriver om Människan. Romanen är konstens höjdpunkt. Så kan man säga att föremålet för vår undersökning, hen som skriver böcker av en viss rang, är som en spegel, och är något av en outsider, ofta en på ett komplicerat sätt både beundrad,

riktligt avnjuten och respekterat fruktad person. Men, och det skall sägas i samma andetag, lika ofta nog ifrågasatt. Den förra boken var oftast bättre. Det finns en rikhaltig litteratur, ja den är GIGANTISK, om författare och författeri, i dess generella former, och bland de vanligaste uppfattningarna om vad som gör en allvarlig författare till en sådan är ett slags tvångsmässigt val. Det behöver inte vara sant. Men låt oss ha det som ingångsvärde. Det är ett bra ingångsvärde eftersom det är ett så orimligt påstående. Ett tvångsmässigt val är ju vad man kallar ett *contradictio in adjecto*. Det är en motsägelse i själva begreppet. Är något ett tvång, så är det inget val. Och vice versa. Men låt oss säga att en s.k. RIKTIG författare är en produkt av detta missfoster till situation. Att författaren, hen vi talar om, just är satt i sin situation genom ett tvångsmässigt val.

Vi utgår från det. Och så kan vi – vid behov – revidera det senare.

Hela resonemanget kan förefalla otidsenligt. Men detta är givetvis en illusion. Mer ofta är det tiden som är ur led, mer än vad resonemangen är det. Särskilt de resonemang som handlar om författare och författeri. Ty resonemanget, diskussionen, dial-

ogen om dessa företeelser tenderar till att stå över tiden, och vara angelägen, oändligt angelägen, i vilken tid som helst, utom tider där livhanken hänger direkt lös. Och det gör den ju inte just nu, om man ser lite lugnt på det hela. Om man är hysterisk så hänger den alltid lös. Och hysteri kan vara bra om man är författare. Men det är en helt annan historia. I vårt sammanhang, i diskussionen vad som utmärker det att vara författare så försöker vi hålla ett perspektiv så fritt som möjligt från hysteri, såväl makrokulturell som individu-
alpsykiatologisk.

Per definition är författare alltså ensamma. De är dessutom ensamma i olika avseenden, och i många avseenden konkurrerar de ensamma med varandra. Risken att bli vän med en kollega är liten. De böcker som handlar om författarträffar är få. Man kan tänka sig att det är en särskild laddning på en författarträff som helt gör en gestaltning av densamma närapå omöjlig. Kanske skulle man kunna beskriva leendena, men jag är givetvis inte säker på det. Dels de vitt uppsärrade, skrämmande, dels de spända, ihoprullade, vaksamma. Just detta med att man inget kan säga om en träff mellan författare – annat än som anekdotiska lustifikationer – säger mycket om vad det är att vara författare.

Vissa författare – alltså människor som på något sätt blivit författare – säger att de egentligen inte kunde bli något annat, i den meningen att de anser att de faktiskt inte ... DÖG till något annat. Detta måste ju slå oss andra – i den mån vi inte är författare, eller om vi råkar tillhöra en kategori författare som tror oss om att ha kunnat bli t.ex. åtminstone fastighetsmäklare – som närapå kränkande; varför i all sin dar skulle vi upplåta platsen att vara en spegel för samhället och individen hos människor som inte klarar av att föra en normal, självständig, anständig tillvaro? (Som då fastighetsmäklaren.) Inte kan väl den som så att säga är för vek för ett normalt liv vara värd att ens lägga fem minuters uppmärksamhet på när man är i den stämningen att man vill, i mer eller mindre nödsam form, förkovra sin själ?

Det verkar ju absurt.

Nä, tacka vet jag de som skriver böcker för pengar. Jag beundrar själv människor som skriver pageturners för pengar, och jag är förbluffad över hur många böcker jag slukat, visserligen till mindre nytta för själen, så vitt jag ser nu i efterhand, som är skrivna av dessa ... journalister. Ty det kanske är ett bra namn för dem. De skriver för dagen, pour le jour. Jag tror det var filosofihis-

torikern och ... journalisten ... Bryan Maggee som kallade Jean-Paul Sartre för "journalisten" i ett försök att få mer perspektiv på vad denne rent konstnärligt och filosofiskt stod. Maggee var, som lärd engelsman, och TV-profil. Samtidigt. Samt vän till Popper. Givetvis bekant med den långa tradition brödskrivare som befolkade branschen under 1700 och 1800-talet i England.

Inte minst betydelsefull var ju den enögde smedsonen med koppärren, den rullande gången och det ofantliga minnet, Samuel Johnson. Allmänt känd under "termen" Dr Johnson. Denne var helt övertygad, som litteraturälskare och litteraturkännare han var, att "den är idiot som skriver för annat än pengar".

Som författare var Johnson heller inte särskilt formellt komplex. Han öste ur sig omdömen, inte bara om författare, men även om livet i England, och skapade till och med nya glosor, och gav iakttagelser som träffande gav människor speglar till verkligheten. Hans roman, Prins Rasselas av Abessinien, är inte på minsta vis konstfärdig, men är en rapp endimensionell pamflett, vars innehåll kan sägas vara ett direkt sidostycka till Voltaire's berömda *Candide ou l'optimisme*, och det är alltså en melankolisk men skarpsynt historia om män-

niskans elände i en brutal värld, där dock en skeptisk heroism bör belönas. Voltaire och Johnson träffades också, i Paris. De söp och de talade bara latin – så att ingen av dem, trots att de kunde varandras idiom, skulle få språkligt överläge. Boken skrevs av Johnson med kniven på strupen. Hans mor hade dött, och han hade inte råd med begravningen. Så svek han sin egen nedärvda blygsamhet och satte historien på pränt. Begravningen gick bra och Johnson kunde leva ett antal år till, under fortsatt arbete med sin encyklopedi, den som gav honom världsrykte.

Johnson var en konservativ herre, och hans inflytande på politik var försumbart. Filosofiskt tenderade han att hålla med rationalisterna, men i smyg var han radikal idealist i kunskapsteoretisk bemärkelse. *Esse est percipi*. Det var det som gällde för den ensamma Johnson. Att vara är att uppfattas, så som de berömde filosofen från Dublin nu formulerat det. Johnson bar livet igenom en skräck. Skräcken nämligen att bli vansinnig. Han bad sina tjänare och sina vänner att vara uppmärksamma på varje tecken till vansinne, och under hans säng låg beredde fotbojor och handfängsel som skulle brukas då. "Förnuftets boja är skör." sa Johnson.

Kanske därför var det lättsamt att följa med Boswell till öarna utanför Skottland och där iakttå underliga seder och vackra vyer.

Johnson älskade – förutom Shakespeare, vilket alls inte var vanligt på hans tid – idyllen. Och allt med Johnson var ganska underligt, eftersom han djupt inom sig var skeptiker. Hur mycket uppsatser han än skrev, essä på essä om brittiska skaldar, så blev aldrig Johnson någon skald som kunde spegla och ge lättnad åt någon betryckt själ. I Johnsons essäer om de stackars skalderna fanns troligen mest skaldar som hade blivit skaldar för att ingenting annat tycktes dem roligt. Många av dessa skaldar skrev utsökt vackra små poem, poem som Johnson kunde utantill, nästan allihop.

Under hans säng låg bojorna och väntade tyst och tålmodigt.

Nu invänder min uppmärksamme läsare: men Samuel Johnson var väl ingen stor författare i den meningen att han gestaltade Människan? Exakt, det är rätt. Bortsett från några längre versepos och begravningsromanen, så var ju Johnson sysselsatt med att skriva en ordbok samt att skriva litteraturhistoria samt att vara ... KRITIKER, skribent (jfr. ovan.). Och det, att vara kritiker, det är ju

nästan som en slags tvillingvarelse till författaren. Utan kritiker, hur sorgligt det än är att det finns såna (som den ständigt spritpåverkade Dylan Thomas uttryckte saken) så fungerar det inte att vara sig bli författare, eller att vara en.

Således är det nu, när vi skall reda ut hur det är att vara författare, väldigt viktigt att ta med Kritikern i bilden. Vi måste tala om kritiker som Karl Vennberg, Klara Johansson, Georg Brandes och Viktor Svenberg och Ulrika Milles och Ingrid Elam och Julien Benda, Hippolyte Taine, Stephen Spender och Theodor Adorno ... och Samuel Johnson.

Det är dessa kritiker som är speglar åt de speglande. Det är trots, och tack vare, denna gigantiska skog av uppmärksamma proffsläsare som de speglande författarna åt oss förmår framställa de verk som på ett så sinnrikt sätt låter oss förflytta oss från oss själva, dyka in i andra universa och sen återfödas i rikare gestalter. Något som aldrig sker genom beskådande av filmer, detta avskryvart tarvliga medium, som aldrig någon människa har lärt sig ett dugg om någonting genom. I och med journalistikens kris i dagens egendomliga mediasamhälle, så hotas nu jämvikten mellan författare och kritiker, då envar kan kalla

sig kritiker, och den ansvarige utgivaren är en utrotningshotad art. Och alltså själva ansvaret så att säga idag hänger löst. Det är svårt att tänka sig någon form av dialogiskhet alls, om ansvaret lyser med sin frånvaro.

Dessa kritiker kan vara begåvade nog. De kan ha insikter och iakttagelseförmåga och formuleringskonst som man kan bli grön av avund vid bekantskap med. Och de kan lära ut mycket. Bara inte på det där djupa sättet! Ty en kritiker sysslar – av eget vällovligt val, eller av oförmåga – inte med GESTALTNING. Inte med den gestaltning som är en av kärnorna i konsten att skriva litteratur. ----- Med kritiker är det något tragiskt. Man läser dem gärna, men till slut faller deras böcker ur ens händer, och man blir less på dem. De är som en Mose som aldrig får tillträde till det förlovade landet. Det får däremot författarna. Och de ger oftast fullständigt fasan i om de får betalt för det!

B. Författaren och Politiagenten.

”Han blev mentalt inte äldre än 14 år.”

G. Brandes 1877 om S. Kierkegaard.)

Søren Kierkegaard var, som ni förmodligen alla vet, heller ingen romanförfattare. Han skrev inte poesi heller. Nej, Kierkegaard var givetvis en skriftställare som – för det mesta perifert – berörde religiösa frågor, men mer intensivt existentiella. Icke desto mindre var han alltid observant på vad som hände medan han skrev. Han hade en enastående förmåga till observation vad gällde själva kommunikationen. Ja, så snart han hade påstått något – i den form och i det sammanhang

detta var påstått – så kunde han ägna en halv dag åt att kommentera just själva NATUREN av påståendet.

Kierkegaard - ... jag hoppas ni ursäktar denna avvikelse till en del upplysningar om denne man, men det är nu en gång så att avvikelser är en viktig del av förmågan att komma riktigt rätt – levde ensam. Efter en olycklig kärlekshistoria, som förmodligen mest var olycklig för att Kierkegaard var handikappad efter ett fall från ett träd som femåring – så ägnade Kierkegaard, eller Søren, som vi kan kalla honom, åt att polemisera mot den övre borgerligheten i Köpenhamn, där han, p.g.a. den övre borgerlighetens nedärvda förakt, aldrig fick tillträde. Borgerligheten leddes av en man som hette Johan Ludvig Heiberg. Plus skådespelande hustru. Övriga föremål för Sørens förakt var Kyrkan, där brodern Peter var biskop för att till och med bli minister.

Sedan fanns det en hel del filosofi som inte föll Søren på läppen. Framst inriktade sig Søren på Hegel.

Vad var nu Søren FÖR då? Ja, någon slags liv, tror jag. Även om han själv, på grund

av sitt handíkapp, inte tyckte han fick mycket ut av livet.

Så fanns det en längtan efter sanning och efter liv hos Søren. Och efter skönhet. Kunde det då inte tänkas att just författarens yrke kunde vara något? Att gestalta liv på en författares sätt, och kunna på så sätt smyga sig in i medvetande på människor, på det sätt som jag antytt är själva essensen i författeriet. Jovisst! Søren försökte. Men tyvärr, han hade ingen talang p det området. Søren kunde inte alls GESTALTA. (Detta nära nog mystiska?) Och så blev det som det blev. (Ett fragment av en roman kan dock än idag läsas – utan behållning – och det heter Johannes de Silencio. Johannes av Tystnaden. Bara titeln avskräcker ju.)

Så beslöt sig Søren, efter att ha skrivit en doktorsavhandling på danska om Sokrates´ ironi att DISKUTERA med sin samtid.

Diskussionskonsten, ... och manipulationskonsten ..., hade Søren lärt sig redan som barn. Han, som ärvt av sin far en gedigen begåvning (samt miljoner danska kronor) formligen lekte med sina lärare. Så var det för Søren inte svårt att för samtiden lägga fram en enorm bok om livskunskap,

som bar titeln Enten-Eller. Där diskuterade Søren, på ett intimt sätt – ungefär som om han hade haffat en på gatan och huggit tag i rockslaget – ämnen som ansvar inför sitt eget och andras liv, om autencitet och om tvivlets oändliga förfärlighet.

Det eleganta med Sørens författarskap är inte bara det intima tonfallet, där hand drar in sin läsare tätt intill sig, men den envetenhet, och den obönhörliga logik med vilken han tvingar sin läsare att inse att livet är ETT och att ens beslut också är ETT.

Søren hade, genom detektivarbete och liksom en tjuv om natten, genom umgänge med ett FÅTAL person, inte mer än tjugo stycken, lurat ut allt det som var viktigt och friskt med livet, och allt detta det lade han fram, svart på vitt, inför Köpenhamns förvånade menighet, i boken Enten-Eller, som lästes, begapades och missförstods ända långt upp i kungahuset, där drottningen inte ens fick ordning på titeln men livet igenom trodde att boken ifråga hette Enten og Eller.

Sørens tankar blev lästa, men stort sett ignorerade. Søren kunde ha blivit en fruktansvärd litteraturkritiker. Han hade en enastående känslighet,

av nära nog Rimbaudska mått, men han blev nervös av att följa dagspolitik och modets växlingar, så det blev inte någon journalistik.

Bland kulturvetarna och journalisterna så blev den störste av dem alla, i Danmark, Georg Brandes, väldigt nervös och samtidigt väldigt begeistrad av Søren Kierkegaards författeri. Brandes fann alltihop på en gång överspönt, infantilt och samtidigt högst genialt, fascinerande och vackert. Så han skrev: " I avgörande mening fanns det bara en författare för mig: Søren Kierkegaard." Detta är häpnadsväckande, inte minst eftersom Brandes lyft fram Nietzsche, Strindberg och andra. Vad i all sin dar var det för bra med Kierkegaard, en författare som inte ens kunde gestalta, som så till den grad grep Brandes. (Brandes som ju också är känd för sin gigantiska litteraturhistoria, samt förhållandet (?) med författarinnan till Pengar. Författarinnan ligger begravd i Köpenhamn.)

Hade Kierkegaard kunnat gestalta något mitt i sin envetna polemik. Eller var Brandes bara betagen ändå? Men visst handlade det om litteratur? Visst var Kierkegaard litteratur, även om det inte var romaner. Kanske var det några skiktningar som här spelade roll?

Kierkegaard i sin tur, ja han gick på teatern, lyssnade på Don Juan, och såg fru Heiberg i skådespel och skrattade åt farserna på teatern; han läste, för att se till S.K.s fåtaliga kontakter med Sverige, som han väl betraktade som ett U-land, Bellman och så en roman, som han lät bli att binda in, av Emelie Flygare-Carlén, Rosen på Tistelön.

var medveten om sin unicitet. Helt visst betraktade han sig som sin tids mest begåvade man. Men någon roman skrev han aldrig.

Några vänner skaffade han sig aldrig heller. När en barndomskomarat hälsade på honom på dödsbädden där han låg med sin tbc, rosslade han fram: "Hils alle Mennesker!", som om han själv aldrig tillhört denna egendomliga grupp varelser, men varit medlem någon helt annan stans.

Kierkegaard strödde i sitt författarskap omkring sig, på boksidorna, mängder av intressanta iakttagelser om människan och människans illusioner. ("Närhelst man tycker att man har sagt något riktigt bra, så finner man strax att Kierkegaard har sagt det mycket bättre.") Han hade en enastående träffsäkerhet. Ibland har passager tyckts läsare så vackra, att t.ex. Lars Gyllensten

fann dem som "diadem". Många tankar finns i hans många verk – och Papirer – om just ... författare ... och en av hans notater om denna grupp människor förtjänar att i detta sammanhang lyftas fram särskilt. Kierkegaard skrev nämligen, etsteds:

"Att vaere Forfatter er at stae til tjenste for Enhver."

Att vara författare är att stå till tjänst för varje annan människa.

C. Författaren och Tjuven.

(som, listigt, återlämnar sitt stöldgods, fast transformerat, uti andras medvetanden.)

Kanske det mest häpnadsväckande, existentiellt sett, med det, att vara författare, är det faktum att man knappt är det. Man är, tvärtom, speciellt mer än något annat – som man också är – ett fenomen och ett ARRANGEMANG i andras medvetanden, och i centrum av dessa medvetanden. Så har man, som författare – ... som det hette fordomdags, "qua auktor" – så att säga stulit sig en plats i medvetandet hos alla dem som har läst ens verk. Man är alltså mer en tjuv av andras medvetande-arbete, och medvetandetransformationer, än man är en person som med en förklarande text berättar en påhittad historia.

Så är det, att VARA författare, en sinner, en dunkel och ljusskygg, syssla. Men bör blygas, när man träffar sina läsare.

Ty man har – som författare – smugit sig in i gemene mans innersta och där har man ställt frågor, där har man gett ultimatum, som har skapat förändring i vars och ens tänkesätt.

Först har man nämligen, tjuvaktigt, avlyssnat människorna, avlockat dem deras innersta hemligheter, sedan har man gått hem till skrivlyan uppe på vindsvåningen och omstöpt allting i en klarare och mer insmickrat skräm-

mande form för att sedan återbörda, smyga tillbaka tjuvgodset till den intet ont anade läsaren, som så häpen i den skrivna boken finner något som liknar hen själv!

Men, nå, detta måtte väl vara en överdrift, tänker varelse av ordning. Trots att man nu blir påverkad så är det väl ingen tjuv som tagit sig in i ens själ inte!? Och detta kan definitivt inte gälla den senaste boken jag läst, ty den skrattade jag bara åt!!!

Behold! Behold! (Lugn, lugn!) Jag skall förklara.

Först av allt skall jag säga att jag inte är kritiker. Jag tillhör inte dem, vars böcker man med en likgiltig gest efter en stund tappar ner på sina fötter, och tänker " So what!" (eftersom man numera i halvmedvetet tillstånd är mer av en engelsktalande person, som svensk ...). Nej, jag är en annan person. En kulturanalytiker och något av en ... filosof. Och då kommer ju saken i ett annat läge. Då kan nämligen allting uppgraderas från Pour le jour, till Pour le temps... Jag är en Tidens röst.

Jaha. Men till saken. Hur var det med tjuven och medvetandet?

Exakt. Det är en bra fråga. Ty det är det som är kärnan. Det är där vi skall ta itu och reda ut en del saker.

Beträffande tjuvar, så skall vi först undersöka hur det var med den danske filosofen Kierkegaard och dennes relation till tjuveri och detektivarbete.

D. Författaren och filmstjärnan.

"le Moi doit déloger le ça"

(Marie Bonapartes felöversättning av

Freuds « Wo es war so iche werden. »)

"Att vara författare är att stå till tjänst för varje annan människa." Jo pytt, och vad händer så med denne tjänstvillige ande. Jo människorna lönar honom eller henne illa. Tänk bara så lätt folk i allmänhet hänger sig åt att beundra främmande människor som sångartister, filmstjärnor, nyhetsuppläsare och till och med meteorologer på tv. Det krävs till exempel inte mycket till vädjande blick från en av dessa den moderna tidens superheroes för att gemene man genast kan tänka sig att donera halva sin förmögenhet till

väderflickan, som så raskt berättar om de magra isbjörnarnas ömkliga slut på isflaken. Men författaren, dem älskar man inte så lätt. Dem håller man på armlängds avstånd och betraktar med misstänksamhet.

Det första som man misstänker en författare för, är i inte alls stöld av ens eget medvetande, eller för att de skulle manipulera en. Nej då, det man inledningsvis i glad bekymring tror är att de allihop är drogmissbrukare! Det enda man undrar är vilken drog det handlar om. Och man aktar sig noga för att öppna plånboken för dem. De tjänar nog bra ändå, och gör dom inte det, så är det bara bra om de svälter för då skriver dom ju bättre romaner.

(Det hjälper inte hur många författare som än försäkrar att det är omöjligt att skriva romaner under påverkan av narkotika eller alkohol. Man vägrar som läsare att höra på det örat. Helst hänger man sig i stället åt fabler, där vissa obskyra halvdana talanger nämner hur de skrivit förnämligt under användande av opium, alkohol eller amfetamin. Somliga författare avslöjar också att de faktiskt DRÖMT hela romaner. Sådant här är viktigt, ty det ger en aning om hur LADDAT detta ämne är, och hur nära rena OMÖJLIGHETEN

vi befinner oss, när det gäller romanen, och särskilt då den riktigt fina, excellenta eller "perfekta" romanen. Vi skall återvända och diskutera kring dessa spännande frågor längre fram.)

Men bakom denna illa dolda aversion mot författarna måste ligga en omedveten insikt om att något slags brott blivit begånget. Det är bara det att ingen riktigt kan sätta fingret på det.

(Jag visar här på en möjlighet. Men jag bevisar givetvis ingenting.)

Man är helt visst avundsjuk på dem, författarna. Man föraktar dem samtidigt. Man hatar dem. Man misstror dem.

Alla andra människor litar man på. Man litar på sina sångare, sina filmstjärnor, sina nyhet-suppläsare och sina meteorologer men inte på sina författare. Och på sätt och vis är ju detta sunt. Man BÖR INTE lita på främmande människor så där rakt av. Alltså kanske det ligger något hälsosamt i den oerhörde skepsis som man har visavis författarna. Det är som om den skepsis man måste ha vid läsningen av en bok har smittat av sig på de som skriver dem, som personer. Inte vet jag. Hur skulle jag kunna veta?

Så förmodar man att författarna egentligen aldrig är hemma, inte har något familjeliv, att deras katter och hundar är avogt inställda till dem, o.s.v., o.s.v.. Man behandlar i allmänhet författarna som ekorren behandlar hasselnötens skal, när nöten är knäckt. Man kastar bort skalet.

MEN, så här sker bara intill det händer, - det här med **MEDALJEN!**

När författaren väl har behängts med en medalj, av en jury vars sammansättning och bevekelsegrund ingen har en aning om. Ty en författare som fått ett pris, en medalj, det är inte längre något mystiskt. Då är författaren normaliserad och just som vi, en som kan förstås på, och en som kan värderas med någon slags metall eller en bunt pengar. Då är allt i sin ordning. Praktiskt taget.

Då är det inte längre vars och ens ansvar att ta itu med boken, och bokens inverkan på själen. Nej, då är den offentligt sanktionerad, och man behöver i viss mening inte bry sig så mycket om vare sig boken eller författaren, ty Samhället har sagt sitt. (Så bör var och en seriös författare noga se till att hen utformar sina böcker på ett sådant sätt att man - Gud Nåde och bevars

– aldrig blir offentligen behängd med en orden eller medalj eller invald i någon klubb eller akademi. Ty då förlorar böckerna sin kraft! Och mången författare går närapå, efter att ha blivit på det sättet oskadliggjord och amputerad, och dör, skiljer sig, flyttar till Fiji och/eller köper sig en liten hund med platt tryne.)

Och allt detta är ju väldigt spännande. Det är intressant - som skådespelskan och regissören Helena Bergström brukar säga. Och vi skall ha det in mente, för att se om det kan upplysa oss lite senare. Allt detta är en del av det komplicerade som är vårt ämne, det att vara författare. Och alltihop gränsar till det fantastiska.

C. Författaren och det fantastiska.

"En författare (un écrivain) är bara en poet."

(M. Proust)

Men hur kan nu romanen ha en sådan gigantisk verkan?

Vad är det för trolleri det handlar om, alltihop?

Vi skall försöka närma oss ett svar på dessa frågor.

Kierkegaard, och många med honom, växte upp under högromantiken. Goethes Wahlverwandschaften - Valfrändskaper - eller på engelska: Elective affinities - är en romantisk skrift av hobbykemisten G. och en exklusivt komplicerad bok till sin struktur, men den är ändå mycket lättläst. "Den är skriven för flickor." sade

den 56-årige G. till någon. Boken ställde till en mindre skandal p.g.a. resonemangen kring Äktenskapet. Den är skriven i samband med att G., 1806 gift med sin Christiane Vulpius - i romanen kanske Charlotte - möte med den unga Minna, i romanen kanske Ottilie. Dvs. eg. Wilhelmine Herzlieb (f.1798)? Krångligt.

Boken har utan tvivel avsnitt som påminner om G.s stora roman Wilhelm Meisters Lehrjahre, som hos snillet Novalis får en i mitt tycke rättmätig kritik. Goethes författarskap benämns av denne som "en väg till adelskapet". G. var alltid en sannskyldig opportunist. G. växlar i denna bok mellan att vara lekmålände, psykologiserande och docerande. Romanen Wahlverwandtschaften är en subtielt uppbyggd idéroman med mycket psykologisk insikt samt med en viss "lek" med ödestemat, som kanske får läsaren att undra över om en "lek med ödet" verkligen är något, apropå G.s ord, för flickor. Diskussionen om uppfostran och om äktenskapet i Wahlv. syns ha mycket lite med samhällsdiskussion att göra, och mer med Goethe själv. Vi lämnar detta dock därhän. Vi är inte i första hand ute efter att mor-

alisera. Vad som intresserar oss här i denna skrift är denna berättelses konstfulla form.

Den innehåller bl.a. en berättelse i berättelsen, „die wunderlichen Nachbarskindern“, som kanske på djupet skall upplysa den manlige hjälten. För övrigt är den uppbyggd på en mängd parvisa relationer i människokonstellationer, händelser och små tecken. Man får intrycket av en berättare som ordnar en berättelse enligt ett symmetriskt mönster, delvis utvidgande en term hämtad ur kemín: affinitet, den termen som finns i titeln Att líkna attraktionskraften människor emellan vid kemiska ämnens egenskaper - i ett spel mellan nödvändighet och tillfällighet - var ett av de våghalsiga greppen i denna roman. Líknelsen ger också åt dragningskraften mellan den äldre mannen och den unga flickan ett drag av nödvändighet, av naturlag. Detta är gívetvis komiskt.

Romantiken hade en faiblesse för SÄGAN. Man kan här först och främst tänka på den begränsning, den immanens som romantikens faiblesse för sagan nu innebar för den. Man rör sig i romantiken ínte í relation till den världsliga makten, och í den mån man är í kontakt med den gudomliga så underordnar man sig den totalt.

Angående romantiken i förhållande till moderniteten, så citerar jag här Roger Caillois:

"/.../ romantiken fann sig, väsentligen, inkapabel att producera myter. Naturligtvis producerade den pliktskyldigast sagor och spökhistorier och lurade in sig själv i det fantastiska; emellertid, i det den gjorde detta så drog den sig allt längre ifrån myten."

Modernismen transcenderade romantiken i det att den övergav exotismen, sökte efter makens centrum, och skapade myten mitt i det vanliga, allra vanligast: mitt i den nya världens centrum, i storstaden.

De stora modernisterna, som kommer ett århundrade senare, understryker när de använder myten att de befinner sig mitt i den moderna storstaden, för att ifrån en position på denna bekanthets matta så, lika skickligt som omärkligt, rycka mattan bort under sig själva. I själva verket är världshistorien kantad av bortryckta mattor. Vi skulle inte stå där vi står idag om inte en sådan ofantlig mängd mattor ryckts bort under våra fötter. Ja man kan säga att människan i stort sett är definierad av just denna själva kombination av djärvhet och osäkerhet beträffande mattorna!

Kulturhistorien är ett dialektiskt spel mellan dem som rycker bort mattor under folks fötter och dem som rycker åt sig hela täcket. Och ofta är det samma personer.

Romantiken älskade ironi. Men det viktiga med romantiken var att den överskred den. Simon Critchley i *Very Little. Almost nothing: Death, Philosophy, Literature* (1997), s.114.: "Ironi är uttrycket för det mänskliga villkorets dubbelbindning. Den är insikten om den samtidiga nödvändigheten i och omöjligheten av fullständig kommunikation." Så stannade alltså romantiken inte i denna ironi.

Man begriper alltså knappast vad det är att vara en författare, en RIKTIG författare, om man inte skäms lite smått när man möter denne. Ty man har en känsla av att författaren har skådat in i ens inre, med sin text. Och i ens inre finns ju ett och annat som man helst inte vill att alla skall se. Och – hur nu detta går till, det är ju egentligen DET som är det fenomen vi är ute efter att reda ut: Att vara författare är inte en syssla som innebär att man går upp på morgonen och dricker kaffe, sedan sätter vid datorn och skriver en timme för att sen gå och äta lunch och prata skit i timvis över en mängd små glas med spirituosa. Sådant är bara yttre. Det väsentliga med

att vara författare är att vara den lilla ande som gömmer sig i strukturen mellan rösterna i det som är romanen. En författare är inte den som berättar om huvudpersonen Bullerström och fröken Tjafsig i romanen Missförståndet. Den som berättar om fröken Tjafsig är den som är satt av författaren att berätta. Han kallas berättaren. Och ibland, inte alls så sällan faktiskt, så kan denne berättare göra exakt samma sak som författaren: han kan låta påskina att det faktiskt inte är han som berättar, men en röst INOM honom, som med lite distans relaterar det som fröken n Tjafsig har för sig, och vad fröken Tjafsig eventuellt tänker, har tänkt och planererar.

Och hela tiden så kan någon av dessa personer, som så att säga är inblandade i att hålla i pennan, lägga till små förbehåll och diskret antyda att just de, eller nån annan har små dubier beträffande vad som sägs. Man antyder att allt inte är vad det synes vara.

I romanen Missförståndet som alltså här tänks skrivas av en viss författare X kommer man knappt fram till vad det är som missförstås. Så är alltihop upplagt för en jättelik dialog mellan alla de inblandade parterna: författaren, berättaren, och

berättarens framskjutne meddelare samt den stackars läsaren.

På detta sätt har inte alltid romaner uppfattats. De allra första romanerna var skäligen enkla. Den som berättade var ju givetvis författaren. Något annat var det inte tal om. Om det inte explicit utsades.

Så som Proust antyder, så är det inte:

"Den enda sanna resan, den enda Ungdomens Källa, skulle egentligen inte vara att resa till märkliga länder, men i att ha olika ögon, att se universum genom en annan persons ögon, genom hundra andras ögon, och se de hundra universa, som var och en av dem ser, - som var och en är ..."

Nej, sådant prat är naivt. Den enda sanna resan, den gör man tillsammans! Det stora, det gigantiska med litteraturen, det är ju att denna inte görs av en författare, men av en författare och en läsare. Så är litteraturen det stora överindividuella som det är så svårt att på ett logiskt och trovärdigt sätt i ett vanligt resonemang kunna för gemene man sätta som själva kulturens krona, och som Kulturens Mening och Världens själ. Man kan inte på något vettigt sätt argumentera för att lit-

terauren skulle vara på något sätt "larger than life". Och ändå: misstanken om att det är så, den ligger som en bastant livlina genom alla kända civilisationer.

Det är bara det att om vi, sena tiders människor, idag går tillbaka och läser gamla enkla romaner, där en författare var berättare, så kan vi nu inte längre lita på enkelheten. Vi delar – i vår nyvunna medvetenhet – upp den som synes berätta i ett flertal stämmor. Och så läser vi böcker på ett sätt som låter författarna kika in i våra inre skrymslen på ett sätt som de aldrig hade avsett. **DE HADE ALDRIG MENAT, AVSETT, ATT VARA SÅDANA FÖRFATTARE!**

De hade ingen aning!

Men låt oss nu inte mer gå saker och ting i förväg, men se historiskt tillbaka på hur det kom sig att saker och ting kunde utvecklas så att denna s.k. flerstämmighet i berättarrollen kunde utvecklas.

Det är här mycket viktigt att understryka att vägen till det författarvara som jag talar om, och som är det moderna varat, inte var en, men att det var en hel mängd vägar som ledde till den

komplexitet, som vi berör här. Men, att alltihop detta var oundvikligt, den saken är säker.

Vad jag så här redogörför i det närmast följande partiet är bara några få av de vägar som ledde till uppsplitringen och konsolideringen av det som är det moderna esoteriska författarvarat. Särskilt spännande och intressant är givetvis denna historia, eftersom den ju – som var och en har insett – innebär att människan, Människan, på ett avgörande sätt har genomgått en utveckling i anden, att en förändring skett med avseende på hur man uppfattar en historia berättad på papper, en IRREVERSIBEL utveckling, och att människor, utan att veta om det, på så sätt förlorat sin oskuld och trätt in i en ny och bättre värld. Vi tror att det är en bättre. Nu är saker och ting i alla fall nya, och dom är som dom är. De har en sorgsam identifikation med sig själva. Andra komplexiteter och enkelheter har upphört att vara vad dom var. Kort sagt så har vi ganska svårt att förstå en del saker som var lätta att förstå för forntida folk. Detta kan tyckas suspekt. Som om berättandet numera har höjt sig till en nivå som den aldrig varit på. Och detta skulle måhända i sin tur innebära att man rent av kanske måste UTBILDA sig till FÖRSTÅ EN ROMAN, numera. Till skillnad från förr. Det syns ju vara en grotesk tanke.

Som en roman betecknar vi det reella och i tryckt form serverade uttrycket för det episka, och vi kan använda en definition, en bred, ifrån Kierkegaard av detta senare:

"en dyb og alvorsfuld Omfavnen af en givne Virkelighed".

Här kunde man rent av – med denna variant av utvecklingstanken – hamna i en härlig tradition. Jag citerar ur Hipp. Taines Konstens filosofi (*La philosophie de l'art*, 1865):

"Tre betingelser är nödvändiga för att människan skall kunna njuta och frambringa stor målar Konst. Hon måste först och främst vara bildad. Stackars förslöade bönder, som dagen i ända står krökta över sina tegar, och glupska, supiga krigarhövdingar och jägare, som året om är upptagna med strider och ryttarfärder, är ännu alltför djupt fångna i ett oskäligt liv för att förstå sig på finhet och samstämmighet i form och färg. En tavla smyckar en kyrka eller ett slott. För att kunna se på den med förstånd och njuta av anblicken måste åskådaren vara något så när fri från de låga och simpla tankar och känslor som fylla honom, icke vara upptagen av tankar på frosseri och slagsmål, ha lämnat sin ursprungliga råhet bakom

sig och frigjort sig från omedelbart förtryck samt icke blott hänge sig åt att stärka sina muskler, utveckla sina krigiska böjelser och tillfredsställa kroppsliga behov, utan även åstunda fina, förädlade njutningar.”

En vedervärdig beskrivning av något som givetvis är helt sant. Men givetvis bör alla tankar få synas och höras.

Bland all världens uppfostrare kan här nämnas en, som skrev romaner just efter romantiken, och som skrev romaner just innan realismen kom till Frankrike som en Atena ur Zeus huvud, efter det Zeus svält (!) – förtärt - modern, som inte var någon mindre än själva Förnuftet. Och Flaubert hette han. Vi kan säga att denne man i viss mån ägnade sig åt att ironisera över Romantiken, liksom till exempel Jane Austen hade gjort, ett antal år tidigare.

D. Författaren och Paranoian.

"Strindberg såg bilder överallt."

(Johan Asplund)

"Jag har förstört mitt liv, genom att vara för känslig."

(A. Rimbaud.)

Jag är människa, och har inget utöver detta, inga utom mänsklig kontakter. Men skall alltså – säger vi, låtsas vi – skriva en roman. Det som är undret och det fantastiska och det övermåttan intressanta, det är inte JAG. Jag som skriver här. Eller för den delen någon annan som sitter och skriver någon annan stans. Men det är givetvis just ... Människan.

Som barn vistades jag mycket hos moster Varja. Hon hette egentligen Valeria. Men kallades alltid Varja. Hon brukade alltid var hemma hos

sig, läsa tidningar och röka cigaretter, uppflugen i ett soffhörn i en jättelik, billig, grön tygsoffa. I hela vår släkt fanns det mycket få personer som var speciellt begåvade, vackra eller rika eller roliga. Den enda som på något sätt kunde ståta med någon begåvning var, så vitt jag begrep, Varja. Hon kunde ta folk; hon var intrigant och hon var rolig. Sedan hade hon den sällsynta förmågan att få andra människor att må bra och hon kunde få vem som helst att känna sig väldigt begåvad. Hennes metod var givetvis både den att lyssna, men hon kunde alltså med inpass och med hela sitt agerande så att säga SERVERA verkligheten åt sina medmänniskor, och servera den på det sätt som man just då behövde. Ofta kom man därför på de mest hisnande sanningar i hennes sällskap, sanningar som man genast fick beröm för av moster Varja.

Åh, vad jag dyrkade moster Varja, för jag FÖRSTOD ju allt detta hon gjorde. (Denna förståelse hade serverats mig av Varja.)

Så tyckte jag, när jag blev mer vuxen, att denna gamla tant var det mest genialiska som fanns och jag tänkte en dag att HON verkligen var en intressant människa, trots att hon egentli-

gen inte var särskilt KUNNIG inom något område, utom i sin umgängesmetod alltså.

Så sade jag en eftermiddag i Maj månad, när jag som vanligt var på besök, medtagandes en röd ros, att hon ju var en särdeles intressant människa:

- Åh, vad du är intressant! sa jag.

- JAG? Nä, nu ska jag tala om för dig vad jag tror- Jaha.

- Jag tror att alla människor är ungefär likadana, och att vad vi kallar det intressanta egentligen beror på vilken omgivning slumpen har placerat en människa. Om man hamnar i en rolig omgivning, så blir man intressant. Annars blir man ganska så ordinar.

- Men visst finns det oerhört komplexa människor och så sådana som är tråkiga?

- Att någon skulle vara tråkig är nog en illusion, sa Varja.

- Jag känner mig ofta tråkig.

- Man kan tänka sig att människor som Churchill eller som Shakespeare eller som Einstein skulle vara intressantare än en specerihandlare på

hörnet, men det är ju helt fel. Vad som är intressant är Människan som sådan. Allt övrigt är enbart lite fernissa, lite stil och lite allmän eftertanke och omtanke.

- Jaha, så du menar att alla människor är lika intressanta?

- Det som är intressant är Människan.

- Jaha, och det är därför det känns så in i nordens fel att till exempel beundra någon. Trots att man ju kan dyrka en och annan....., sa jag.

- Exakt, sa Varja och drog upp fötterna under sig i soffan. Det enda man kan göra med människor, förutom att studera dem som människor och vara anständig i umgänget med dem, det är att älska dem. Att mena att den ena är intressantare än den andra, det förvillar bara blicken och rör till det i huvudet på en. Förnuftets boja är skör, och vad folk säger och vad de gör är inte så märkvärdigt egentligen, men det är mer en pågående byggnadsprocess som mer liknar tekniken – som ju är självgående – än något annat. Så mår man bäst och får mest ut av livet om man bestämmer sig för att ingen människa är intressantare än någon annan, men att alla är rena underverk, eftersom de alla är människor. Jag tror

nog att de var så Freud menade. Att Människan är fantastisk, men att var och en människa är ganska så enkel. I jämförelse. Förstår du

- Du är otrolig, moster Varja!

- Äsch, du förstår inte! Det är Människan som är otrolig. Inte jag. Vill du ha en kopp kaffe till kanske? Har du pengar så du klarar dig då? Och hur går det med kärleken?

Jag log och slöt ögonen där jag satt i fåtöljen hos Varja och tänkte att jag just då var lycklig.

I enlighet med denna upplevelse formades även min uppfattning om Författaren. Författaren är inte någon särskilt intressant människa. Vad är då intressanhet, som vi här – genom anekdoten – valt att tillfälligtvis och medierande koncentrera oss på. Ja, intresse är inter + esse, (Lat.) att vara mitt i Varat. Inget mer och inget mindre. intere'sse, dels 'vara av vikt', 'angå', 'beträffa', 'medföra nytta eller skada', ursprungligen 'vara emellan', dels en attityd som består.

Om en människa upplevs som intressant är ju subjektivt.

Nu är alltså författaren en människa som befinner sig mitt i varat, och alltså PÅ SAMMA SÄTT som andra, men adderar till detta ett arbete som på ett liknande sätt är djupt intresserat av själva intresset. Här ligger en dubbelhet. Eller duplicitet. En reduplikation. En slags komparation av Varat.

För att vara i stånd att skriva en roman, en roman som är något ytterligare, behövs som rekvisit en speciell slags empati, samt en förmåga att rytmiskt och engagerande gestalta denna. Man kan säga att en romanförfattare i två avseenden behöver en slags förhöjd uppmärksamhet. Hen behöver å ena sidan uppleva verkligheten förhöjd, hen behöver å andra sidan jämväl formulera sig förhöjt. Kort sagt, utan en hypersensitivitet á la Rimbaud går det knappast. Nej. Man måste nästan förgås av spänning för att kunna skriva bra.

"Någonstans i fjärran hördes ett kanonskott."

(Dostojevskij, Dubbelgångaren, s.57.)

Men! För att vara i stånd att skriva en roman behövs en speciell slags energi, och en slags jämnhet, en diskursiv stabilitet och en form av musikalitet. Man förstår detta som vi redan varit inne på att författare gärna velat skärpa sina sinnen genom bruket av stimulantia. Hyllkilometer har skrivits om detta. Än idag spretar små gröna stjälkar av opiumplanta upp i en liten trädgård i Stratford on Avon.

Jämnheten och sansen är omöjlig att underskatta. Man måste kunna TYGLA sin skräck och alla sina infall. Annars kommer man knappt längre än en halv sida.

Så är det fint att se med vilken lugn och jämn piktur de stora författarna skriver sida upp och sida ner om de mest livshotande överhängande maror som stå på lur och hotar att med ett raskt grepp om halsen kväva dem.

Strindberg bestämde sig rent av vid ett bestämt tillfälle att skriva lugnt och läsbart. Kafka har aldrig en darrning i pennan och över pannan när han beskriver Josef K.s mareritt eller hur forskningsresanden i I Straffkolonien åser hur officern startar tortyrmaskinen. Dostojevskij drar godartat ut på Herr Giljadkins lidanden i Dubbelgångaren och så vidare, och så vidare. Utan ett gott diskursivt förstånd, osviktig logik och en stilla böljande musikalitet, så är vägen till parnassen således helt stängd.

Men opium är inte vägen.

Men det skadar inte att till exempel lida av en mild form av här tvekar jag.... Ja, jag säger det: paranoia. ? (Eller tbc, jag tänker på hur R. L. Stevensson i en essä, Pans pipes lyckas övertyga läsaren om att det förmodligen inte i hela universum finns nån planet som har en så ful ljuskälla som vår, den fullständigt gräsliga solen. Sådant är elegant, och inger respekt. Samtidigt undrar man varifrån reflexionen kommer. Eller man kan tänka sig att en person under stark svält kan uppleva verkligheten på ett intensivt sätt. Och vi är många som har tänkt oss Knut Hamsuns Sult skriven under en sådan svält. Men: hellre paranoia. Vi misstänker att nu samma Stevenssons underbara

Dr. Jekyll och Mr. Hyde helt klart ett verk av en paranoiker. Att Kafka skrev sina verk under det han led av tbc kan man nu ha teorier kopplade till. Överhuvudtaget är det lockande att ägna sitt liv åt psykopatologi.)

Mycket av den allra bästa litteraturen härstammar otvivelaktigt ur en tyglad paranoia. (Och vi talar här inte om någon sådan paranoia, som är tillfälligt utlöst av abstinens efter otillåtna stimulantia, eller som efterskalv av någon alltför gigantisk orgie. Begreppet paranoia kommer av Grek. Para = över, eller vid sidan av + nous = förnuft, och denoterar inom medicinen, psykiatrin, ett allvarligt tillstånd av misstänksamhet och av känsla av förföljdhet. Paranoia kan vara svår och mindre svår. I svåra fall är paranoian helt förlamande för personligheten, och utmärks av svåra vanföreställningar och hallucinationer; i mildare varianter är paranoian mer ett drag av misstänksamhet och övertolkning. Även denna mindre allvarliga variant kan vara svår nog att leva med.) Man kan inte nog uttrycka sin tacksamhet till en väl tyglad mild variant av paranoia. Utan den hade vi haft få, om ens något verk av Dostojevskij, kanske inget av Strindberg och kanske inte en rad av Kafka. Här skulle vi alltså gå förlustiga av mängder av stora verk, om vi inte hade en

psykisk åkomma, som dessa auktorer helt visst led mycket av, men som de kunde tygla och transformera och sen servera på ett nöjsamt sätt åt publiken. Och resultatet blev inte bara underhållning, eller hur? Det blev tvärtom till det som vi har ansett som det väsentliga här redan ovan, att någon har smugit in och stulit och sen återbördat vad de funnit in i läsarögat.

Men hur kan nu PARANOIAN hjälpa TJUVEN?

Paranoian letar ju efter hot. Man ser sig över axeln, man lyssnar extra noga. Ofta tänker man att det eller det ordet nog inte var förfluet, och kan inte det som nyss sades vara dubbeltydigt, och var inte den gest som syntes välvillig i själva verket ett tecken om att min bortgång är nära förestående? Eller var det ingen gest? Var det ingenting alls? Så mycket värre! Så typiskt henne! Att inte göra någonting alls!

Så gör paranoian att känsligheten för gester och åtbörder, för ord och för symbolik stegas. Jag ser min omvärld, och särskilt de människor – och ibland djur – som förekommer i den från varje vinkel, och jag kan loda i andras själar

och i min egen för att bekräfta eller dementera misstankar.

Man kan här i förbigående notera att H.C. Andersen inte led av någon större paranoia, men hade en varaktig genomgående skräck som rörde förhållandet mellan sin egen sömn och omvärlden; Andersen fruktade att han skulle bli begravd levande. Så hade alltså Andersen inte, som Dr. Johnson några bojar liggande under sängen, men hade alltid ett litet kuvert, förslutet, under huvudkudden. Om man nu slet upp kuvertet, - säg efter det man funnit Andersen död på ett hotellrum - så kunde man där läsa med stora bokstaver skrivet: Kontrollera att jag inte är skendöd! Detta är inte paranoia. Andersen litar på sin omgivning! Vad han fruktar är mer sig själv, - att han skall sova så djupt, av någon anledning, att den oskuldsfulla omgivningen tar honom för en död. I en gränslös otur, också. Som om hela tillvaron sammangaddat sig. Fast inte människorna direkt. Mer ödet då.

Vi vill bara nämna detta.

I Strindberg och Dostojevskijs fall så var ju saker och ting annorlunda. De såg fiender och dubbelmeningar i varje hörn. Förmodligen låtsades

de 100 gånger att de var skendöda för att lura ut hur andra hade tänkt ta livet av dem. Beträffande Edgar Allen Poe kan man säkert tiodubbla. Bulgakov syns ha varit hallucinatorisk på kommando.

Bland de kvinnliga romanförfattarna från den "klassiska epoken" känner jag inte till att de skulle varit påverkade av några mer avgörande psykiska lidanden, annat än i vissa fall depression och jag förknippar inte depressioner med någon förhöjning av upplevelseförmågan.

E. Författaren och Drömmen.

"I became insane, with long intervals of horrible sanity."

(E. A.

Poe)

Kafka hjälpte en gång en av sina många vänner, Ernst Weiss, att göra en bok lite bättre. Weiss, som var jude liksom Kafka, var född år 1882, och var således ett år äldre än Kafka. Weiss kämpade en ojämnr kamp mot förlagen. Hans manus blev gång på gång refuserade.

Man behöver bara slå upp Weiss' debutbok, *Die Galeere* (1913), och se på första sidan. Man finner där, om man vet om att Kafka varit DÄR, nästan självlysande, ett ord som gör hela historien levande.

Det är alltid känsligt att hjälpa människor, speciellt med sådant som artistisk verksamhet, och så blev Weiss och Kafka tydligen ovänner. Kafka som faktiskt annars inte hade några. Inte en enda. Till detta hände. Och Weiss yttrade sig även om Kafka, och menade att denna verkligen var en elak människa.

Weiss var i grunden läkare, och han gav upp sin läkarkarriär, eller i vart fall sitt yrke, för att bli författare, där han verkligen åstundade att göra KARRIÄR. Av denna blev stort sett intet. Eller i alla fall genomlevde Weiss ett liv som medelmåttig kreatör. Weiss dog i Paris för egen hand 1940, jagad av nazister. Postumt bättrade sig

för Weiss, då han kom att efterlämna en bok, en kioskvältare, "Ögonvittnet" (1962), om Hitlers ögonläkare, grundad på verkliga fakta om historien om hur Hitler blev gasskadad i det Stora Kriget och hotade mista synen, råkade ut för hysterisk blindhet (?) men blev botad av en judisk läkare. Både Weiss och Kafka var då sedan länge döda, och det var inte mycket till ära Weiss skrapade ihop. Men film i förnedringsgenren blev det av den catchiga romanen.

Det fanns en annan läkare, en österrikisk som gjorde betydligt mer solid karriär, och besatt en vida större talang än Weiss. Det var Arthur Schnitzler, som lugnt kombinerade det att vara läkare med det att vara författare. Schnitzler blev netop Kafkas hatobjekt No. 1. De två träffades aldrig, men Schnitzlers pjäser formligen drällde det av på teatrarna i det Austro-Hungariska imperiet och de spelades således även i Prag, liksom i Berlin, där Kafkas fiancée Felice Bauer såg dem.

Som författare skrev Schnitzler ofta noveller, och något han kallade för "drömnoveller", "Traumnovelle", och kanske var det just detta om upprörde Kafka, vars konst i hög grad var beroende av drömmen, av Freud och av en eso-

terisk behandling av drömmaterial. Utan tvekan ansåg Kafka att Schnitzlers användande av dröm och drömmaterial var det mest tarvliga och låga som världen skådat. (Mot Dostojevskijs användande av drömmen hade Kafka inga invändningar, heller inte mot romantikernas.)

Man kan säga att Kafka sällan hade mycket till övers för läkare. Han misstrodde dem och deras vetenskap. Det var verkligen underligt, eftersom Kafka annars var begeistrad i teknik. Men det var något med just läkarvetenskapen som kom honom att dra öronen åt sig.

"Det finns bara en sjukdom.", sa han vid ett tillfälle. "Och den är andlig." Han menade givetvis inte detta. Men han sa så.

Med psykoanalytiker kunde han dock umgås, men under misstro. Men han tålde dem. I ett brev till Max Brod förklarar Kafka hur mycket han älskar Chekhovs böcker, väl medveten om att Checkov var just läkare. Men – förstås – Chekhovs talang är vida överlägsen Schnitzlers. De ser alla.

Inte ens för Charlataner och antroposofier hade Kafka någon förståelse. En viss Bertta Fanta hade en litterär salong i Prag, en salong

som Kafka gärna besökte, jämte Planck, Einstein och alla som "var" något. Herr Fanta, apotekaren, Bertas man, var troende muslim. Berta F. var fritänkare, och hade sökt sig till de högre kulturkretsarna i Prag, men hon var också i anden brinnande, inte bara för litteratur, naturvetenskap o. filosofi, utan även för teosofi! År 1911 besökte självaste Rudolf Steiner Prag. Denne hade utgivit ett flertal böcker om sina egna idéer, och bl.a. även om Nietzsche, Kafkas husgud vid denna tid. Steiner höll en föredragsserie om teosofi just i "Fantahuset", samt grundade en "loge", Bolzano-logen i Prag. Steiners framträdanden var suggestiva och fantasifulla med lockande bilder i ord, såsom: "atlantisk och lemurisk världsapokalyps", "ahrimanska krafter" m.m., och han gjorde ett stort intryck på majoriteten av åhörarna, även på sätt och vis på den i detta hus mycket uppskattade Kafka. Kafka deltog faktiskt här mot sin vana i diskussionerna. Berta Fantas dotter Else har i efterhand berättat:

"Jag kommer ihåg hur jag under föredraget såg hur Franz Kafkas ögon blixtrade och lyste, och hur ett leende lyst upp hans ansikte."

Men i grunden var Franz Kafka skeptisk till teosofin, liksom till alla läror och ideologier. Han tog inte till sig en enda av dem: inte nationalism, liberalism, socialism, inte sionism, under hela sitt liv. Anarkismen lockade honom ett slag, men han övergav även denna. Vegetarianismen är undantag. Kafka levde sunt, på grönsaker.

Kafka besökte dock den med hornbågade glasögon försedde Steiner på dennes hotellrum på Hotel Victoria efter föredraget för konsultation! Och det är detta som är det viktiga.

Beskrivningen av detta besök upptar gott o. väl två sidor i Kafkas dagböcker, - eller Papirer - och tillhör något av det mest dräpande och komiska som FK skrev. I detta parti kan man också läsa in den jättelika skepsis inför auktoriteter, som Kafka i grunden alltid behöll, - parad med den medvetna skräckslagenheten inför dem. Också i de fall då de var honom närstående kvinnor. Att han dock inte bara avfärdar Steiner som ointressant, men söker kontakt med "auktoriteten", det säger något, dock osäkert vad, om FKs komplicerade förhållande till just denna företeelse. Senare skulle Kafka hävda, beträffande Steiner, att teosofi bara var ..."ersättning för litteratur".

En viss G. Josipović understryker bl.a. i en artikel hur Kafkas beskrivning av Steiners föredrag visar på Kafkas extrema känslighet för språk och för människors beteende. Det är också osannolikt, att han någon gång på allvar skulle ha reflekterat över, att själv t.ex. gå i psykoanalys, för att bli kvitt några av sina problem. Kafka tycks istället ha haft en innerlig tro på skrivandet självt och dess hälsobringande kraft, och – som sagt – på ett sunt leverne. Han simmade – invid Moldau fanns flera badanläggningar och simsällskap ... -, gymnastiserade var dag för öppet fönster och levde ett hälsosamt liv. Han rökte inte, drack varken alkohol, kaffe eller té. FK hade en egen liten roddbåt på Moldau, där han rodde uppströms och sedan lade sig på botten av båten och lät sig själv, iklädd sin vanliga kostym, och båten glida nedströms inunder den berömda Karlsbrücke, och de andra 8 broarna, broar, där man faktiskt vid denna tid tog tull vid passage. Kafka överlevde ett anfall av spanska sjukan. Kafka var dock nästan osannolikt mager även innan tbc-sjukdomen – en magerhet som plågade honom. Han var i mycket pedant. Och han höll sig undan läkare.

Kafkas morbror var läkare. På landet. Denne morbror var en av de personer Kafka

älskade mest. Kafka var mycket förtjust i sina släktingar.

Till Freud hade Kafka ett djupt kärleksförhållande, även om Kafka och Freud inte alls kände varandra eller på något sätt var bekanta. Men det är väl så att även Freud – som ju var en av de förnämligaste författare världen skådat – hyste en viss skepsis gentemot läkarvetenskapen. (Freud aktade sig nog med att ge sig i kast med Kafkas skrifter. Och så var senare också fallet med t.ex. Lacan. Båda insåg att det var klart minerad mark. Och så fann Marie Bonaparte (d.1966), en av Freuds mer trogna discipular, för gott att ägna sin kraft, inte åt Kafka, en åt ett trebandverk på franska om Edgar Poe – som ju översatts tidigt av Baudelaire – efter att ha fullbordat verket *Det kvinnligt gåtfulla*, där hon sörjer över att den kvinnliga libidon inte är lika stark som mannens. Poe ägnade sig inte åt Kafkas konst. Denna var – i ett visst, komplicerat, avseende: *To blow up psychoanalysis.*)

Med den "psykoanalytiska romanen" så som den kom till genom den formidabla holistiske läkaren George Groddeck i dennes *Der Seelensucher* (1921) och brevromanen *Das Buch des Es* (1923) kom Kafka aldrig i kontakt. Un-

der denna tid kämpade Kafka mot sin lungsjukdom. Groddeck blev inte heltidsförfattare, men – kommen från läkarsläkt – fortsatte denna att praktisera. Någon gång deltog Groddeck på Freuds onsdagsmöten på Berggasse, men kände sig obekväm och lite som en lantis. Han kom ju från trakten av Berlin. Hade nu Kafka läst dessa två groddeckska romaner så tror jag han hade tyckt om dem, även om han förmodligen inte betraktat dem som litteratur, men som upplysningsskrifter. Så bra är dessa. (Den psykoanalytiska romanen, som Freud jämväl hoppades mycket på, kom sig aldrig riktigt. Lika illa skulle det sedan gå för den av Sartre proklamerade "existentialistiska romanen".)

Nämnas kan i sammanhanget att söner till läkare i många fall blir framstående romanförfattare. Denna generalisering får näring av det obestriddliga faktum att ju både Flaubert och Proust hade fäder som var uppburna läkare. Hemingways far var läkare.

Detta må tyckas vara en avvikelse från ämnet, detta med författare och läkare. Kanske, kanske inte. Det är ju så, som förresten Poe skrev i en av sina berömdaste historier, att få är kunna se sanningen kan man inte blicka rakt mot där

den synes vara; det är som när man skall betrakta en stjärna, man får lägga ögat lite på sned och försiktigt snegla, annars blir allt bara suddigt.

Vad skulle vara mer övertygande än att faktiskt övertyga? Jo, att på ett övertygande sätt fråga! Att fråga på ett övertygande sätt. Det är att i sanning övertyga. Och att i sanning övertyga är något mer i sanning övertygande än det blotta övertygandet. Ty det övertygande frågandet lämnar övertygelsen över till den som svarar. Inne i denne. Därmed kan man säga att frågan är den övertygande kreativa negationen, medan varje direkt påstående i den goda frågans närhet blir såsom lealöst hängande i luften. Vad är det då för mening med en övertygande fråga om allt den leder till är en meningslös övertygelse?

På det hela taget finns inget viktigt ämne, som icke är viktigt just på grund av att det innehåller frågor. En vetenskap utan frågor är ingen vetenskap. Det sätt på vilket man kan avlocka ämnet självt dess frågor, är det övertygande sättet att komma åt ämnet. Det i längden mest förrådiska och gemena, det är att på ett "övertygande" sätt söka undanhålla människor deras högst berättigade frågor. Och det är ju det man vanligen råkar ut för som människa, och det är det, som

man brukar kalla för ett övertygande resonemang: när någon på ett naturligt och vinnande sätt får en grupp människor, en hel grupp oftast, att tro, att det inte föreligger några frågor; att alltihop bara förhåller sig på detta viset som demagogen anser, och inget mer. Att det är så det är! Demagogi är att få folk att falskeligen se svar, och icke frågor omkring sig, att ingen skulle kalla det demagogi, fast det mycket väl kunde förhålla sig så, om någon fick för sig att i stor skala inducera frågor hos folk. Dessutom skulle folk knappast begripa att det verkligen var frågor. Man skulle tro att det var påståenden.

LÄSANDET av aforismer, d.v.s. läsandet av en aforism, - ty den är alltid enskild - , upplevs aldrig som något riktigt behagligt. Ty den är aldrig riktigt sällskaplig. Inte sällskaplig och inte helt övertygande heller. Man måste vara på sin vakt MOT den. Den är en liten slug dvärgdemagog. En stor dväргеlefant. Ty den river ner det man tror på.

De flesta av aforismer står - åtminstone ytligt sett - i vad Hegel kallade en "situationslös situation". Det är dock - djupare sett - en subver-

siv verksamhet, ett undergrävande. I en situation. Och vad inbjuder till att skriva sådana. Sådana, ty man skriver oftast fler än en aforism, - gissningsvis eftersom de är ganska korta. ("aforizein"= begränsa. Gr.). Det går inte att livnära sig på en. Hur bra den än är.

Det är en ekvilibristssport, en gammal överklassens syssla, det, att skriva aforismer. Liksom att skriva strunt. Lika subversiv som aforismen kan vara, lika repressiv är den ofta.... - man kan underhålla ett sällskap med aforismer, den ena efter den andra.

Förhoppningen är, för en allvarlig aforistiker, att någon skall läsa, utan rädsla, och öppna sig för det annorlunda. Ty aforismen är byggt på en renodling av det Andra. Den söker det Andra. Den är det annorlundas språk. Det är det kortaste sättet att vara annorlunda. Det är det annorlundas stenografi. En urgammal konceptkonst. Det är ytterligheternas språk. Och "Ytterligheterna berör mig.", som André Gide sade, och ytterligheterna berör nog oss i gemen. (Även om vi nu inte skulle tycka om dem.)

Aforismen är en hieroglyf. (Den måste tolkas.)

Aforismen har inget med författeri att göra. Det är inget SKRIVANDE. Inget diskurivt. Man sträcker inte ut, håller inte någon röd tråd. Det förs ingen diskussion. Det härledes ingenting explicit ur något annat. Det är fråga om lösrycktheter, - ofta, ja mycket ofta, för-rycktheter, det hela, d.v.s. delarna...Vad är den då?

Aforismens tonfall är ganska lätt-färdigt; och - det är som Martialis skriver om sina epigram:" Vad gäller nakenheten i uttrycken, så ursäktas det av att det är epigrammets språk." (Epistola ad lectorem.). Språket är i allmänhet liksom författeriet just konsten att energifullt sträcka ut. Man sträcker ut språket, men sträcker väl också ut sin språkliga hand, sin tankes och sitt hjärtas hand till den som hör, eller läser, på ett generöst eller hotfullt sätt. Aforismen är då mer av en slutenhet och gåta. (Även om den i förstone syns intuitivt sann. Intuitiviteten är gåtfull.). Ett så begränsat stycke uttryck som en aforism, eller ett "bon mot", är en säkerhetsrisk: det är - om det är bra - så pass tungt att det, som en droppe mörkt bläck, kan övertäcka alla ord ikring ... Mer konkret: att skriva aforismer är en kritisk verksamhet. Det bör vara det. Det har potentialen.

Det kritiserar diskursen, "tanken", d.v.s. mer eller mindre språkliga sammanhang, alla de språk som är ute efter att söka sina egna fördelar, följa sin automatik, utöka sin tekniska potential. Då är aforismen där, och frågar efter vid vilken gräns man rör sig, vilken gräns som är maskerad med det eller det föredraget, eller den eller den berättelsen. Ty aforismen är en demaskerande verksamhet. Man blottar i ett nafs vad som med möda och under lång tid har dolts av de, som inte vetat bättre, eller som vetat mycket väl.....

Var och en som saknar uthållighet kan inte bli aforistiker. Aforismen har med begränsning att göra, men här ligger ju en nödvändig förutsättning i begreppet: att det finns något att begränsa. Att skriva aforismer har ingenting med begränsning att göra, om det inte också har med en gedigen kringsyn, bearbetad eftertanke och uthållighet att göra. Att skriva aforismer är att hålla ut i sin reflexion samtidigt som man håller ut i sin begränsning av den. Detta är det sanna ETOS, skulle den gamle greken ha sagt, - den sanna karaktären..

Aforismen är visserligen ofta de svagas piano. De förtrycktas piano. De utanförståendes

piano. De dubblas piano. De hemligas piano. Den blaserades piano.

Men det är – av tradition – också de begåvades, de mycket begåvades och de kvicktänkta piano. Ett egenartat eget piano.

Man kan , i likhet med R.Barthes i dennes essä *Skriva: ett intransitivt verb?* , göra en distinktion mellan å ena sidan le scripteur, - och å den andra l'écrivain. Den förstnämnde, le scripteur, är en "homme de lettres", en skribent, - en skribent, (som ofta - för all del - skriver om skrivande ...). Den senare , l'écrivain, är en berättare, o. det är ju egentligen bara denne som verkligen KAN SKRIVA.

Le monsieur scripteur, skribenten, får försöka skapa en egen nisch, som en M. Montaigne eller en J.Derrida eller en R.Barthes nu gjorde, och vad de producerar, det må de nu kalla traktater, fabler, essäer, avhandlingar, predikningar, påpekanden, postillor eller katekeser, de gestaltar egentligen inte något, även om de kan liva upp sina resonemang med olika kraftprestationer i prosans alla genrer. Och, den störste av dem alla, le scripteur par excellence, (vi tycker så) Søren Kierkegaard, förfat-

tade en gång ett företal om läsning och skrivning. (Det återfinnes utg. bland S.K.s Papírer.) Det följer ett utdrag här innehållande några märkliga reflexioner, som troligen hade en personlig upplevelse såsom bakgrund:

"De fleste Mennesker gaae gjerne til Laesningen af en Bog med en Forestilling om hvorledes de selv vilde have skrevet, hvorledes en Anden haer eller der vilde have skrevet /.../ Her begynder nu den første Mulighed af at ikke kunne laese en Bog /.../ - de to mest modsatte Arter af Laesere mødes - de dummeste og de genialeste, som begge to have det tilfaellets, at de ikke kunde laese en Bog, de første af Tomhed, de Sidste af Rígdóm paa Idéer;/.../." (ur En Fortale, S.K.Papírer,I.C.83.)

Troligen var S.K. en snabb, hetsig läsare. Det är förvånansvärt hur lite filosofisk litteratur - för att inte tala om historisk - han sammanlagt i sitt liv läste. Ofta byggde han sina slutsatser på referat. S.K. blev ofta trött på ett filosofiskt verk redan i inledningen. Då han fann premisserna felaktiga, läste han inte ut boken. Måhända han ändrade sig med åren, då han gav sig tid att klottra i marginalerna. (Även dessa marginalanteckningar är peitetsfullt utgivna av trycket numera.)

Man kan citera Denis Diderots hjälte Rameaus brorson i boken med samma namn:

" Genier läser mycket lite, praktiserar mycket och skapar sig själva." !

Detta citat är i själva verket mycket typiskt för en scribeur, för en skribent, medan det inte är typiskt för en "författare", en romanförfattare, eller pjäsförfattare, kort sagt : inte typiskt för en gestaltare, men väl typiskt för en analytiker, en filosofisk skriftställare, en essäist el. dylik person.

Det är resultatet av en reflexion, av ett samtal med sig själv, ett hämtat överflöd ur det inre, gestaltat på ett ganska omsorgsfullt sätt. Skribenten är glad i att formulera sig. Man kan säga att skribenten är en människa som för ett samtal med sig själv offentligt. Och aldrig har ett samtal med en själv varit så inriktat på att förnöja andra människor som just skribentens. Kierkegaard är, på annan plats i författarskapet inne på en annan tanke om skribenten, nämligen den, att han eller hon är en allas tjänare: "En forfatter staer netop til Tjenste for Enhver." Författaren-skribenten står till tjänst, för sig själv, för läsaren (den Andre) och för förhållandet, att han tjänar: han står nämligen

alltid i förhållande till själva tjänsten. Och det blir oftast denna senare som blir hans gud.

Hur som helst lämnas tanken, essän, till offentligheten, men överlämnandet är olíkt det som sker från monsieur l'écritain. L'écritain lämnar tyst, nästan anonymt ifrån sig sitt verk, utan ett ord... Le scripteur larmar och kråmar sig och kan kommentera allt han skrivit i nya små offentliga notiser. Han fortsätter sitt projekt, han kastar sig fram, projekterar, in aeternum, i hopp om att inte väsentligen bli avbruten. Han önskar sig invändningar, men vill fortsätta sin tjänst utan katastrofer. I och med att det nu ändå är ett oändligt projekt, som då - i enlighet med naturens lagar - någon gång måste avbrytas, utan att man på förhand kan veta när, så är författeriet på skribentsätt villkorat så, att man i allt man som skribent skriver måste sätta sin prägel på det, och egentligen i viss mening säga allt i allt man skriver. Man måste kallt räkna med att pennan faller ur ens hand en dag - mitt i en mening, som det heter - och därför måste varje skribent se till att han verkligen har sagt det han vill säga under tiden han säger det. Därför har skribenten ofta något otyg för sig, så att hans stämna är dubbel. Han må säga en sak explicit, men i undertexten eller i tonfallet, eller i stilen, så måste det ligga

uppenbart, som är allra viktigast och som är meningen med alltihop, och som - alltifrån första början - tvang honom till att skriva det han skrev. Ty det främsta meddelandet han har är: "Här skriver jag, nu." Vi ser alltså här en förklaring till det överflöd av teknisk briljans, av ironi och av retorisk underfundighet som man finner i de alster som frambringas av en skribent, av en scripteur. Nu kan man verkligen då undra över det där med "tjänsten". Om nu skribenten måste säga sin mening i redan rad två, om det nu är så viktigt, - vem är det han tjänar? Den Andre? För läsaren spelar inte författaren av essän någon större roll, men läsaren spelar en större roll för sig själv, och han skulle ju vara tjänad. Och åt tjänandet har väl författaren inte offrat så mycket. Så då återstår bara det egna Självet. Och slutsatsen blir åter att det handlar om den egna reflexionens lustor, och ingenting annat. Den egna reflexionens lustor, draperade i försåtliga och söta, brokiga och fantasifulla kläder, uppvisade i livfulla rytmer.

Hur mycket mer direkt och rak - och mer sympatisk, helt enkelt - framstår då inte l'écrivain, han som KAN skriva, som skapar stora helheter, diskurser, diskurser av liv, han, som tyst lämnar ifrån sig sitt verk, utan ett ord.

PARTEM POST.....

SÅDANT MAN HATAR: AFORISMER ALLTSÅ.

(Vissa av dessa aforismer har publicerats på annat ställe, men - bevars - av mig ...)

1. Man lever bara en gång, - knappt det.
2. Här kan man tänka sig följande:

3. Den universella upplevelsen av att vara människa: När jag föddes dog allt, för att sedan återuppstå.
4. Man kan bara vara ense med sig själv utanför språket. Jag är sann, men utanför det inre sammanhanget.
5. Bästa sättet att tänka är att kisa med hela sitt sinne.
6. Det man tror är naturligtvis fel. Det ligger i själva begreppet tro. Man kan ju inte tro rätt. Det vore ju att förhäva sig.
7. Så skapar varje bok långsamt sina egna pärmar, som människan sitt öde. Bortom mitt öde hamnar denna boks öde.
8. Det är alltid något som undslipper oss, - och det är vår räddning. Ja, det är alltid något som undslipper oss, och det - är vår räddning.
9. (Man kan icke skriva sig ut ur en parentes, hur mycket man än anstränger sig.)
10. Många människor är som om de vore födda inom parentes. Deras liv blir såsom ett försök att lyfta ett väldigt parentestecken.

11. Skriften är en form av Annan, som man också kan hotas av. Men varje skrift är inte en Annan. Alteriteten är – i sin filosofiska form – en alltför enkel bluff.

12. Skulle själva avsikten att tala vara en Annan? Jepp, så finner jag mig alltid i dialog med mig själv.

13. Dom som klagat på språket, vad vill dom egentligen ha sagt?

14. Jag lever i det osynliga samhället och skriver på dess papper med ett hemligt bläck.

-

22. Vad är det för upplevelse, att någon är likadant? Det kan vi aldrig veta förrän vi har grunnat över hur detta kom att gestalta sig första gången vi tänkte det. Blev jag glad eller ledsen?

23. I en dialog bortför man skräp från varandra och tillför inget speciellt.

24. Livet bortom hemligheterna är hemligt.

25. Somliga – snillen – kisar hela livet med sitt sjätte sinne.

26. Ens tänkande skall vara som känslan av att känna sig hemma.

29. För att vi skall kunna överleva blir vi aldrig helt förstådda.

30. Ingen längtar efter att få hålla en filosof i handen.

-

31. Jag är mest intresserad av att falla språket i ryggen.

32. Ofta är idén bakom tanken bara den att få makt över den.

34. En vacker linje är en linje utan skräck.

35. Åningen är ofta sannare än sanningen.

36. Existens är att agera utan att fullborda.

37. Aforismen behövs när människan är ensam, inte i människors möte.

38. Aforismen har nog filosofin att tacka för mycket. Vore nu filosofin ett slutet system, så vore aforismen omöjlig. Hade inte tanken sökt skapa ett system, så vore aforismen omöjlig.

39. Hela livet är, som bekant lite väl stort tilltaget, om man hade tänkt sig att utnyttja det till fullo.

40. Simone Weil formligen hatade aforismer. Hon var ingen vän av förtvivlan heller. Hennes avsky gentemot det ena eller det andra hörde väl inte så intimt samman. Hon hade sitt allvar, sin tro och sin respekt för ordet "veta". Men varför hänvisa till det mystiska?

42. Ironien är en djävulens lek med spjället: Skall jag erkänna den Andre?

43. Det är lite med det man vet, som med de drömmar, som man inte riktigt kommer ihåg. Man vet, fast inte riktigt.

44. Filosofi är, som när jag slog i en uppslagsbok härom dagen efter Abel. Och endast finner en hänvisning: se Kain. Man får nu inte förtvivla, utan med gott mod söka på Kain!

45. Endast namn är födda fria. Man kunde säga: namn är födda incognito.

46. Att skriva är som att ha bandvagn. Man inte bara kör. Man har hela vägen med sig också!

47. Många vill ha fakta när dom får myten, och sedan myten när dom får fakta. Det är djupt mänskligt.

48. Ju mindre jag förstår dig, desto mer helig blir du för mig.

49. Det finns fundamentalism och där man, hör och häpna, tror sig själv kapabel att föra ett samtal med Gud om mänskligheten!

50. En trollkarl är den som struntar i både skämt och allvar.

51. En aforism är något som gör språket lättare att leva.

52. Föregår sätt sanning?

53. De flesta vet vad ett sätt är. Sättets sätt att vara är uppenbart för alla djur.

54. Även ett sätt lutar åt ett håll. Sättet är sällan dubbeltydigt.

55. Det är det sätt vi inte ser på, som gör oss älskade.

56. Det känns ibland som om jag levde i ett land, som egentligen bara var en språkkurs. Kanske

skulle jag en gång i tiden ha gett mig i väg till ett annat land på språkkurs, för att upptäcka, att livet är något helt annat.

57. Från början till slut är perfektionen en punkt.

58. Vi har ett upphöjt språk. Långt över mänsklig värdighet!

59. Livet är idén om något som går igenom sig självt.

60. Fantasi och kreativitet behöver inte nödvändigtvis utesluta varandra.

61. Varje människa är en explosion.

63. Låt dom inte komma undan, dom där med sina permanenta lösningar!

64. Apropos lösningar, så finner jag i omedelbarheten det tillräckliga. Det tillräckliga är det non-absoluta.

65. Vi håller på att förändra hela jorden till oigenkännlighet. Till och med tanklösheten har bytt gestalt och går inte att bestämma.

66. Inget problem är så litet att man inte kan förstora det.

67. Aforismen är fullständigt utan tillförsikt och hoppfullhet.

69. Konst: En linje vilar i sin utsträckning. Ett streck ser däremot bara ut som om det fallit ned.

70. Kan du se om jag har sett ?

71. Betoning är språkets andning. Vi finner sällan en betoning grotesk. Grotesker är däremot nästan betoningar in extenso.

72. Vi är dränkta i rätta betoningar. Och hemma-blindheten sitter djupt.

73. Kanske kan man göra ett glaspärlespel av betoningen. Men varför? Ja, varför spela spel?

74. Vi har i betoningens fenomen en variant av det kända fenomenet :”Sättet är saken”.

76. Jag har misstankens tonfall.

77. Vi är alla något av historiker. Jag menar: vi handskas lite vårdslöst med fakta. (Hörde ni ton-fallet?) Till exempel: Vad var det jag tänkte nyss? Vad var det? Det spelar ingen roll. Det är historia nu. Tänkte jag verkligen det? Men var det inte någonting med ”helighet”?(Det kan ju inte ni veta.) Helighet är som det perfekta språket, och

med det menar jag egentligen vårt vanliga språk, bara med det alldeles perfekta tonfallet. (E. Swedenborgs "englar" talade med tonfall enbart.) tonfall i stora o. små svep. Ty vi står på ett jättespråksberg och jag funderar på en skola i tonfall. En värld ur vars kapp det faller toner (tonfallsdelar) ur fållar och veck. Som en uppenbarelse.

Detta sätt, ty det är ett SÄTT, sammanfaller i min idjma, min konsensus: något skjuter jag åt sidan och söker, helt utan mystik och abrakadabra, mitt tonfall. Ingen gammalvisdom. Men kanske en ny. (Ingen märklig dimension uppenbarad. Är allt, så är allt som det är.) Är allting splittring så är det så. Är det helt så är det helt.

Det man kan utläsa härur är under alla tonfall någonting, som enbart med list låter sig avslöjas. Nu kan det ju tyckas vara svårt att med tonfall hålla eder fången, så att säga, lika svårt som att söka hindra den lilla undulaten att dränka sig i badkaret. Men vi får se: att vi i alla fall ibland hämtar tonfallet, med en lätt rörelse, ur det förgångna är naturligt, och som en naturlighet eller två så kan jag nog lova min läsare ett o. annat vackert tonfall från ANDRA än mig, eftersom

tonfall lutar åt andras tonfall. (Så är det inte med riktningar. Man lutar inte åt andras riktningar i monologisk mening.) Allt blir enklare och enklare i alla fall. Det tar tid att kapa bojor. Speciellt om man har så många som vi. (Med "vi" menar jag ingen grupp. Utan alla.) I tonen måste finnas luckor och fel, och den måste vara sårbar. Vad är det ni inte döljer? Vi kan här raskt konstatera att ett tonfall stannar upp ett händelseförlopp och startar (upp) ett annat. Ehuru tonfallet är sårbart är det icke desto mindre väldigt precist. Det är hela mitt barn, men det är också Stundens barn. Det **MOTSVARAR VAD SOM KRÄVS** . Det är typiskt för tonfall. Vi hör tonfall i böckerna: Shakespeares, Dickens'. (Bland svenska skribenter är det bl.a. Margit Abenius som talar om tonfall. Hon hör det typiska hos Boye o. B.Sjöberg.) Vi har hört Job, Josef K. „alla våra "hjältar" och "anti-hjältar" .Tonfallet talar. Det avslöjar ibland klart vad det är satt att dölja. Man har i kyrkan – det har jag märkt, – det har jag märkt där – två betoningar , två olika uttalsvarianter, av namnet "Jesus". En med grav o. en med akut accent. Den ena anger mästaren, den andra offret. Det är viktigt att betona rätt. Men det sker, både i kyrkan o. anorstädes – automatiskt. Tonfallet är det mest au-

tomatiska. Tar du tonfallet ifrån en människa så har du tagit hennes själ.

78. Jag brukar sitta så här och tänka, i skuggan av tidens tand.

79. "Kunskap har inget tonfall." skriver Wittgenstein någonstans.

Tonfall är det mest automatiska i en människas tal. Är det en motsättning här?

Det man kan inte utläsa direkt här i världen. Det man kan utläsa härur, är att under alla tonfall finns någonting, som enbart med list låter sig avslöjas., Det är säkert, att vi var och en i alla fall ibland hämtar tonfallet, med en lätt rörelse, ur det förgångna, det är naturligt. Minnen av ett o. annat vackert tonfall från ANDRA eftersom tonfall lutar åt andras tonfall.

Tonfallet MOTSVARAR VAD SOM KRÄVS . Det är typiskt för tonfall. Vi hör tonfall i böckerna: Shakespeares, Dickens'. Vi har hört Job, Josef K., alla våra "hjältar" och "anti-hjältar" .Tonfallet talar. Det avslöjar ibland klart vad det är satt att dölja.

Man har i kyrkan - det har jag märkt, - det har jag märkt där , kanske det enda jag märkt där - två betoningar , två olika uttalsvarianter, av namnet "Jesus". En med grav o. en med akut accent. (Änden och anden, - fågelnamnet uttalas med akut accent.) Den ena anger mästaren, den andra offret. Det är viktigt att betona rätt. Men det gör man automatiskt. När Jesus bannar Petrus är det ett tonfall (grav accent), när han blir gripen av de romerska soldaterna är det ett annat (akut accent). Men det sker, både i kyrkan o. an-norstädes - automatiskt. Tonfallet är det mest au-tomatiska. Tonfallet avslöjar, - att då avslöja en människas tonfall för henne är inte att ta det ifrån henne, men att göra henne uppmärksam på det. Om någon säger till någon, med fog: "Med det tonfallet kan du inte göra nånting här i världen!" , så är kanske den människan avslöjad. Är hon förintad eller lössläppt, fri...? Det är det eviga spe-let och valet mellan

livs-sanning och livs-lögn. Går det att förändra sig själv? Om jag nu står i vägen för mig själv med mitt tonfall ? Tar Du tonfallet - röstens blick - ifrån en människa så har du tagit hennes själ. Tonfallet är det mest automatiska, och det alldeles nödvändiga.

"Kunskap har inget tonfall." Den , kunskapen, är heller - som alla vet - inte helt automatisk.

80. Aforismen är aldrig tragisk. Det hinner den aldrig bli.

82. Visst kan man försvara aforismen med argument som dessa: Vad är alla långa texter, - utom för långa? Jo, de äro till för att dölja ett faktum beträffande det aktuella medvetandet, nämligen att detta alltid står på en plats inför ett förhållande det icke kan förstå. I själva verket: på vilken annan plats skulle ett levande medvetande befinna sig, om inte just på en sådan plats. Så, varför alla dessa långa utläggningar. I aforismen går man och ställer sig på den platsen, där man icke förstår, den platsen, där man i realiteten redan står. Men alla texter är väl inte sådana. Urtypen för den tänkare som verkligen står där han står är nog Wittgenstein. Det var ju också en kortfattad herre. Han och Leonardo da Vinci. (Men nu är detta ingen kulturhistoria.)

83. Dialogen är friskt vara i nuet. Men en monolog är ängslig. (?) Monologer gör aldrig det hela klart.(?) Monologer blir till slut tvungna att ge sig till känna såsom något helt annat.(?) Man kan inte tänka sig någon med ord utan blick - om så

blicken sitter på kroppen... (jfr. det arabiska ord, som betyder både blick o. förnuft...!!) Blicken är kraften, blicken sitter i hela kroppen. Som Argus´ ögon.... Blicken är vars och ens hela CIRCUM-SPECTIO. Eller, - är det som fattas av detsamma. IRONIEN.jag känner ganska väl till den.... fungerar aldrig utan blick.

84. Språket, med eller utan ironi, är ett ständigt skiljande. Man kan nästan likna språket vid halshuggning. Ett distinkt avskiljande.

85. Ibland undrar jag: Filmar språket oss?

86.Ord är delar av språket, och orden kan till en del förändras, när man tänker på dem.

87. Somliga människor tror så snabbt på det ena eller andra, att man kan tro att de är gjorda för att tro.

88. Det okända kan på ett visst sätt komma in i en helhet, så att man aldrig eg. har nämnt det. Men det är ändå där.

89 Vissa människor står vid sidan av livet för att de inte har kämpat mot det öde, som de annars skulle ha fått. De är ödeslösa.

90. Det rimligaste sättet att se på sanning är att se på den genom någon annans övertygelse. (Det är faktiskt den rätta proberstenen. För din egen person främst.)

91. Tillvarons utlänningar är den mest diskriminerade gruppen.

92. Jag har alltid varit lite reserverad inför speglar.

93. Panteisten biter sig till slut i gräset.

94. Sanningen sitter bakom ögat och skrattar! Och den som har tappat sin blick, har ord utan vikt.

Till och med en tautologi går an, bara man har blick! Att se är att skörda ljus med ögat. Eller: att skörda ljus med hela sin varelse....Bättre muttra med blick än tala tydligt utan!, - Monologer är svåra ting. Eftersom man sittande i dessa måste korrigera sig själv.

95. Varför är självporträttet oftast dött?
Naturligtvis för att där icke finns något begär!

96. Somliga tar gärna den språkliga vägen ut men kommer inte hem på den.

97. En god författare är den i vars sällskap man kan gå genom vilka träsk som helst.

98. Ämnet skriver boken.

99. Sättet är saken.

100. Vi känner tyngden och vi tänker på det sättet - det högsta.

& 101-.....

Våra seenden bildar en kedja.

Om jag ser att du har sett, så slår det ändå inte ner som en bomb i mig. Om det inte är mig du sett.

Först mödan att lära sig se.

Sen sjukan att se.

Det är sättet som ger vinsten, men du kan aldrig göra sättet till ditt livs projekt.

Det du säger kan aldrig vara en förevändning för sättet du säger det på.

En disproportion
är en distraktion.

Följ alltid tankens riktning, men ge akt på orden!

Utfyll den provisoriska tanken minimalt.

Endast tautologin gör skillnad.

Vad är det: att fullfölja en tanke till dess yttersta gräns!? Det låter så vackert.

Om det inte vore svårt för mig, nästan omöjligt, att skriva aforismer, så skulle jag aldrig "klara av" det.

Herakleitos satt inne med Sanningen. Han såg sig som en slags Gud, och han ville icke ut med Sanningen, i enl. med den uppfattningen, - som säkerligen i och för sig är sann-, att en dödlig, som förstår, måste dö. Därför är Herakleitos Livet,- och skall man stå riktigt ROCK SOLID i evigheters evigheter, då skall man skriva om Herakleitos - han som visste hur allt var, men aldrig meddelade det till någon. Han är ingen variant. Han är den ende, den dunkle, från Efesos.

Att med öppna ögon betrakta världen med ett öga, samtidigt som jag betraktar det med två, det är min lott. Nu ser ni världen genom en annans öga. Och det ögat är icke av glas.

Idéerna är till för att gå upp för en.

Vad är det för böcker som uppfyller tomrum ? Är det stora böcker? Vår tradition är, om den är någon, den, att översätta en värld.

Vad kunskap är i nästa epok vet vi inte, men fantasi är detsamma.

Det är en besynnerlig insikt bland en del filosofer, att goda frågor bara kan ställas av poeter.

- Han är så fruktansvärt okunnig.
- Ja, det är ju bara en hårsman mellan avgrunderna!

Om den enda klocka man sett vore en schackklocka...

Människors goda sidor är förmodade, dåliga uppenbara.

Jag tänker mig vissa människor som förstärkningssord. :Där kommer "faktiskt", där går "åååh", där sitter "knappast", där saknas "nännemen" och där kommer självaste "synnerligen".

Jag rör mig här i ordens lågland. Vissa skrivtekniska trix (om man uttrycker sig riktigt illa)berövar läsaren hans frihet.

Hjärnan ser bilden innan tanken lyft sitt ögonlock.

Så sker denna reflexion i ett rum utan gränser (andra än mitt språk), ett sådant rum, där det är svårt att vara rätt främmande.

Som i grupper av landskap rör jag mig.

(Ändlig utveckling, - som att passera till nya landskap.)(Som Nietzsches böcker.)

Det är definierbart var jag är med aforismen.

Aforismen är som ett handverktyg.

Aforismen kan också vara verktyget som säger: - Detta ämne är så stort, att jag måste krama ihop det!

Det är en tröttsamhet , ja, det är mycket värre, - när de s.k. intellektuella beskriver alla företeelser de stöter på, uttrycker det i termer av språk. Talar om världen med lingvistisk terminologi. När de icke ens känner språket. Så förklaras, i en oändlig rundgång, det ena okända med det andra.....

Vi kan inte se en dikt eller en roman som något med bara EN slinga. Det är alltid fler. Det är det, som ger klang och mening. Det /hela/ svävar ofta av ett flertal betoningar.

Bilder i litteraturen tonar över till begrepp. Svävandet, ett romantiskt begrepp, mellan bild och tanke är som en bruten våg. Förväntningskonfronten i: "Ingen kom och hälsade på. Ingen kom med druvor. Ingen med dräkt med pärlor på. Ingen med åsnekaravan. " Paradoxen i denna litteraturens icke-bild. Det ger denna litteratur dess möjliga styrka.

Att misstänkliggöra hjälten är litteraturens död.
"Dolken från Tunis." (Så nu vet ni det.....)

Se upp, min vän, för ensamheten! Lek inte med
ensamheten – den kan bli din!

Min Gud, min Gud, är Alltet Ditt privat?

Min Gud, är ingenting privat?

Med ord glesnar icke innebörderna, men fördub-
blas. Å andra sidan.

Konstigt att aforismen kan röja bort innebörder.

Varje optisk villa drar snabbt åt sig sina offer.
Vad har icke orden dragit in människan i !

Aforismen är säkerligen att inte alls våga. (Nu ser vi att den kan vara mycket, lika mycket som en hel roman, lika olík något annat av samma slag.)

En monolog är att våga. En dialog är att våga ännu mer. (Detta är icke sant.)

Har du mött det allvarliga? När det allvarliga är för ljuvligt, så blundar man, som när en säl hämtar andan.

Ibland är det ett så stilla tidsförhållande i din blick, att hela min tanke kollapsar.....

Rembrandts självporträtt, där Rembrandt blandat ihop blicken med måleriet.

Frånvaron av tyngd belastar mig så tryckande.

Barocken är mig närstående, fantastisk och prunkande, monumental, kontrastrik i linjen, ornamenterad, stor och bullrig, svällande och jordisk tills den i en förvånansvärt snabb avmattning veknar till aningslös rokoko.

Linjen är ett mycket.

Fältet är ett mycket mera.

Och mer än mycket hänger dom samman.

Att skriva om livet är som att skriva om Rimbaud.

Alltså skriver jag om Rimbaud...

För mig är en text en katastrof i drömmen.

Säg att språket är en PAKT.

Skrivandet är omvägen, hyperbolen, överdriften, irrandet, omvägen en gång till. Jag är ordleken till det oändliga.

Låt oss se till enskildheterna: här ha vi våra skatter, våra inre ljus!

Det är sinnets känslighet som avgör. Denna kan drivas till vansinne.

Det är samtidigheten som ger tanken dess ande, och det är anden som ger lugnet.

Poetik: Skriv om vad som helst som har innebörd och i de allra finaste lägena skall du alludera till det, som var för perfekt för att finnas till. Så skall du göra ständigt.

Hela språket arbetar i kongruens, men se upp bara med reflexiviteten!

Språket tycks beskrivande. Men det är självständigt.

Här bestämmes allt av auktoriteten i själva förloppet, beslutet att med kraft sätta ned foten i sinnet!

Om mitt förstånd vore som ett helt levande djup, som en ständigt upplyst klar natt av oscillerande närvaror och frånvaror, eller som en inverterad himmel med stjärnerymd eller en spegling i stilla vatten, en Alltets därvaro i mitt huvud för en lång tid, och om Du såg allt detta i min Blick!

Tro bara inte att språket är hela världens instrument.

Människan är gäst hos språket

som hon är gäst hos katten.

Sådant här skrivs för att hålla dessa frågor levande. Jag tror alltså att aforismerna har ett värde, för mig - och för andra. För mig själv är det väl så att på det sättet jag skriver, så känner jag mig så varmt hemma: de här frågorna, som inte har några riktiga svar som väntar, de liknar mig. De liknar mig mer än min granne tvärsöver farstun. Så jag värdesätter dessa frågor. Men jag tror att frågorna själva är mer intresserade av den där grannen tvärsöver farstun. Mer än vad jag är.

.Kanske föll en sten från Guds hjärta. Och snurrar under mig?

Löjligheten lever farligt.

Att vara är liksom att ilsket ställa sig upp.

Man måste tyvärr upprepa sig länge, innan man märker vad man säger.

Språket lever ej av kärlek allena.

Ensamheten presenterar sig som en regel om hur man vill bli bemött. Det är i själva verket hela ensamheten, denna regel.

Skrivande är oftast icke en explosiv syssla, men en implosiv.

Alla placerar det annorlunda i sitt sinnes finrum.

Mitt liv är som hav och strand.

Jag tyckte mig född på den bästa och sämsta av platser.

Över ensamhet kan bara det underförstådda råda.

Den typ av seende som innebär oscillering behöver ju inte vara velighet. Jag tror icke det är fel att oscillera, bara man inte flackar med blicken

.

Jag är frågornas slav.

Att se, är det att se ut och in?

Som när blicken tänds i ett öga, som det så vackert heter,

så lyser reflexiviteten upp språket var gång den används.

Blicken ger och tar. Som allt levande är den dubbel.

Att en blick är var den har varit...

Blicken , så okroppsligt borta när ögonlocket täcker ögongloben.

Och han hade en fumlig blick som hos folk på resa.

Det tröttsamma (vad det tröttsamma tröttar!) i litteraturens ideliga karaktäriserande av välbekanta händelser. Ty man bäddar in upplevelsen åt andra. Normalvarierar upplevelser. Igenkänning till döds. Gör det lättare att skendö.

Vad sä

ger blicken i spegeln?

Att rekommendera spegeltittande är att rekommendera vansinne.

Jag speglar mig hellre i en sneglång. Jag försöker se vad den andre ser. Runt ett hörne. Vet någon

SÅ väl? Givetvis är detta, att betrakta en snegling en avart av dialog.

Blicken är en självlärd aktör. Blicken är vår stora mötesplats. När den goda blicken tar vid, då börjar ett helt annat samtal mellan dig o. mig.

- För en del människor är en snegling en flykt. För andra som att kisa.

Det gäller att kunna bita ifrån sig, när de fadda uttrycken kommer. Ty själva IDÉN är helt mystisk – okänd för oss. Den är också så till vida icke en del av det omedvetna, som den mer är en gestaltskapande instans för sig. Idén med idén är att vara den förintellektuella koden. Den är hemlig. Vore den inte det, så skulle den bara förvirra.

BILDEN. Där alla delar gränsar till varann och till helheten.

Rembrandts mörker är väl ungefär som Rembrandts ljus kan man tänka sig. Oberoende är mörkret av ljuset på samma sätt som ljuset är av mörkret – detta eftersom ljuset kommer ur gestalterna själva. Det blir inte det dubbla bindandet av en jordisk energetisk ljuskälla som på det småttiga sättet antar glanser och ger skuggor här och där på det vanliga maneret. Mörkret kan likaväl ha det som det har det, ljuset likaså – i evighet, ty de hör icke det fysikaliska till! När jag dör vill jag dö i DET mörkret, där jag föddes innan nattvaktskompaniet kom.... Där kan man plundra min dräkt, där kan man släppa loss min själ...

-

Illusionisten blir aldrig älskad. Vem hyser kärlek till en trollkarl?

Ögat hänvisar ofta till hela gestalten, sin egen, som om hela kroppen såg, som om dess hållning, dess karaktär såg, som om sättet såg.

Bilden ser dig.

Blicken är vår stora mötesplats.

Sättet du skyggar för att gå är sättet du går.

Skrivandet ser skrivaren. Det är kunskapen som betraktas: - Kan du detta ordet? Kan du mig? Kan du fortsätta? Är det ditt svar? Så talar ordet.

Alltid, vad du än säger, står du inför din egen icke-förståelses mur. Egenförståelsen står också den vid icke-förståelsens mur. Så är man alltid intill det man icke förstår. Och det är det man är. Intill-varat. I landet Tätt Intill.

Jag kan alltid hitta dig där.

Ord är inte misstänksamma mot varandra. Där ligger en stor fara.

De där människorna, som skapar av sitt överflöd, för det gör majoriteten, de har inget att säga, annat än att de har detta. De visar stolt upp sitt

överflöd. Och de är utestängda från all dialektik. Endast den, som icke orkar skriva, förmår det. För den, som i skrivandet ser något så oöverkomligt svårt, att han eller hon icke tror sig kunna få ner en stavelse på papperet, för den är det möjligt och för ingen annan.

Det är visserligen sant, som Simone Weil säger, att överflödet av energi är nyckeln till det mänskliga livet – att den energi, som man har råd att kasta bort på ingenting, skapar ur detta ingenting – om energin läggs där – det mänskliga livet. Men för den, som inget överflöd har, och om dem visste väl Simone Weil också om?, för dem är det mänskliga livet omöjligt. Dessa människor tar av den nödvändiga livsenergin och skriver med den. Så är det endast de som inget överflöd har, som skriver med själva livet, sin egen nödvändiga energi, som insats. Och endast DE skriver, - faktiskt.

Det blir visserligen ingen klapperdans.

Dessa anteckningar funnos i en låda på vinden, där någon olycklig hade lagt dem till rättorna. Men rättorna ville inte ha dem. Så här är nu dessa tankar.

Att leva är att märka hur eftertanken förändras.

Det kommer förmodligen en tid, då problem icke längre är lösbara.

Jag talar utifrån en världsbild. Ty jag har en, även om den inte är enskilt bekant allmänt.

Film är ett för krångligt medium för att vara konst. (Ingmar Bergman tyckte givetvis att teater var bra men att film var skit.)

Filosofi är en fantastisk dröm.

Jag lever i ett osynligt samhälle och skriver på ett osynligt papper.

Jag själv är en främmande utan like.

På dödsbädden blir Kierkegaards ord till Jette (systerdottern Henriette Lund) också dessa: "Hils alle Mennesker!" Som om han inte hörde till dem, och aldrig hade gjort det.

De där överflödets män och kvinnor som breder ut sig i å ena sidan och å andra sidan för att de just får betalt för varenda sida.

Det är ohyggligt så man breder ut sig i litteraturen. Det är en repressiv makt i att kommentera och karaktärisera i syfte att kolorera en detektivhistoria och göra litteratur av en polisiär känedom.

Jag skriver parentesens historia.

Jag skriver bara eftertankar, så färggranna.

Jag är en metafor.

Hela livet är ju en enda stor, gigantisk
intresseförskjutning.

Linjen, säger tecknaren, skall förstås såsom
svävande.

Livet kommer till av betoning. Som av en vinds
fläkt över en avgrund.

Linjen har två sidor och vätter som slutet åt
minst ett fält.

Blicken är seendets själ.

Avgrunden är himlens blick.

En linje fel och teckningen stänges,

cirkusen rivs.

Den fantasi som minimerar är störst.

Perfekt lutar aldrig. Kommer aldrig iväg.

Hjärnan ser bilden innan tanken har lyft sitt ögonlock.

Bli inte blind av att se eller döv av att höra!

Om nu ord är flockdjur, så behöver man inte tro att tankar är det. Och man behöver inte anse en flock som en mening.

Först när musikern ser melodin som Någon Annan kan han spela den.

-

Det jag har skrivit, det har jag skrivit i förbifarten.

Dumheten syns tydligt, även bakifrån.

Att leva ett helt liv utan att få något ut av det, det är det vanliga. Det är bara andra människor som får något ut av det.

Jag tycker inte om smak.

Filosofen härskar genom att söndra.

Vad är nu detta: när det som tittar och det som ses är helt detsamma?

Tänk Er en värld, som vore sådan, att så fort det kom en stråle ljus in i den, så släcks allt ner.

Längtan väver in sig i sig själv, blir sin egen verklighet.

Att skriva är sannerligen som att hålla på med att röja

en med demoner fullsatt väg.

Och då var ödet framme och svek oss igen.

Jag vill framställa ett frågetecken av renaste vatten.

-

Tänk er en civilisation som gått så långt att det icke går att karikera den. Att karikatyren redan är inbyggd i civilisationen. Den är sin egen karikatyr.

Man har ju eg. inte skrivit någonting, om det inte kan skrivas en pastisch på det.

Är avarten död, så är arten född.

Jag är med i misstrons ovänner.

Varje längtan är befäst med hinder.

Jag är i ett hemligt rum med en hemlig spegel i handen.

Förmågan att fantisera hänger enl. vetenskapen samman med förmågan att hysa förtroende. Kanske mer ett djupt förtroende för misstanken.

Noggrannhet är en slags utdragenhet, en psykisk tid som avslöjar en behaglig motvind i tankens sfär.

Allas vår dröm är att vara vårt eget Texas.

Glädjen,- det andliga förspringsligandet -, är sådan, att den inte uppmanar till filosoferande.

Det ofrånkomliga kommer aldrig. Det är där.

Skriva är när ur varje ord ett annat ord stiger.

En formulering befinner sig alltid mitt i.

Jag önskar jag kunde skriva något annat än ord!

Man skall bara skriva sådant som kan skrivas
minst två gånger.

Talandet är lyssnandets konst.

Vem kan inte undvika att ibland lyssna lite extra
till tidens gång. Och det händer även då och då
att man lyssnar lite extra extra. Men det är sällan.

Upprepningen skapar den Andre.

Om någon förstår mig, så duger han inte som min
andre. Jag har blivit så missförstådd.

Texter, allt det till sig självt uppdragna bredds ut till beskådan som på marknad.

Jag följer som i en domning ett färdigt spår med en stum förtvivlan som är nått och jämt förnimb-
bar.

Stormen slog snabbt till, rakt mot sig själv och det blev en bedövande stillhet.

Jag är massor av hörn. Bara hörn.

Ju mer pregnant aforismen är, desto mer förlorar den i personlighet. Och omvänt. Ju öppnare den är, desto mer personlig.

Till slut rinner man, som en rännil, ut ur aforismen, för att bli en sån här person.

Jag såg hur det formligen SKYMTADE av reflexion i hans ögon.

Förr skimrade livet förbi. Nu blinkar det då och då.

Min roll är mitt enda umgänge. Så ensam är jag.

Något man succesivt märker är eftertankens metamorfos till moraliskt uppslagsverk.

Livet är en högre makts törst.

Jag har aldrig släppt in det ointagliga.

Livet är bäst med blod i käften.

Finns det fler länder än ett, som inte är?

Ordleken är förmodligen den, näst logiken, mest ordnade tankeverksamheten, och de två har lika lite med verkligheten att göra.

Kunskapen förändras, men fantasin är sig lik...

Den bär sitt vetande lätt, och klart,

Ja den får det, som har givit bort det.

Det åskar i fjärran.

Jag har försökt tala med min rastlöshet, men icke.

Vissa människor, förr i tiden, tog nästan död på sin samtid, i sitt sökande efter Sanningen. Det är därför vi överlevt.

Varje skrivande är ett slags kontrakt. Annars är det bara tomt prat.

Om jag inte kommer på något under tiden, så kommer jag aldrig på det. Jag undrar vad det skulle vara jag kom på när jag inte gjorde någonting.

I ångestens monolog famlar tungan i mörker.

Mitt mått av tvivel står i direkt proportion till min kunskap.

Det ni väntar att jag skall komma ut med sitter jag förmodligen inte inne med. Men det gör å andra sidan inte ni heller.

Språket, en transmogrifikation, - d.v.s. det kan förvandla sig till vad som helst....?

Tar du tonfallet från en människa så är ALLT förstört.

Ingenting är tragiskt, men väl hemskt, om det är det.

Mitt sätt att se världen är att retas med mig själv.

Det finns inga skrivrecept.

En kurs i skriveri skulle väl vara som att för katten peka på kylskåpet och säga: Där ligger strömmingen. Katten tittar på mitt finger.

Att förstå är en ständighet.

Nuet fyllde upp honom tills han slutligen sprack!

Skapar man en terminologi så har man ställt en vägg mellan sig och världen.

Den som är upptagen av Nuet är nog långt ifrån det.

Nu får det vara nog! (DÅ är nuet satt.)

Man behärskar inte tiden. Man har ett inbillat alternativ till den.

I umgänget med människor brukar jag vara ense med just den person jag i grunden inte delar ett enda dugg med i grundhållning. Så kan man säga att bollen alltid är punkterad.

Dialogen är ett konstuttryck och har inget att göra med relationen människor emellan.

Dialogen är en konvention.

Sanningen ligger och lurar på okänd ort.

Det tragiska är ingenting mer än en hänvisning.

Det ligger en tragisk ironi - i det faktum, att det mest är den människa, som saknar ett själv, som mest brukar sysselsätta sig med just självet. En människa utan själv och sammanhang kan i tusen år sysselsätta sig med själv och sammanhang utan minsta svårighet. Insikten om att det inte finns något själv att vara oense med är så långt borta o skulle efter hand vara så svår att handskas med, att den faktiskt aldrig kommer till det eg. medvetandet. Kanske kan man skaffa tusen jag. Men ett själv är mer.

Jag låter aldrig mitt eget tvivel, men andras, lysa igenom.

Men måste man icke då o då drunkna i sina egna formuleringar och vakna upp på stranden igen och söka nya.

Monologen är en sann dialog med ögonblicket.

Vad skall vi ge i födelsedagspresent till den, som håller en monolog?

Att vara from är att låta något stå emellan mig och mig själv.

Moralisten ser alltid bakåt.

Jag går och bär, och något i höjden hjälper mig att bära, om det nu inte är gåendet som hjälper.

Har vi inte monologen för någots skull?
Monologen, som parentes, är till för något annat.
För mig, för livet.

Vilka ord bar med sig rädslan bort?

Parentesen är livets yttre form.

Hela det skrivna var ju bara till för att jag skulle kliva ut ur det på andra sidan i tilltalet, det med livsmod försedda tilltalet, som på en liten avsats från vilken jag skulle börja leva.

Varje ord av honom var som en sanningens sticlång.

Se där, ett ord, som en explosion som någon försökt suddat ut.

Monologen är ett bedrägeri och samtidigt ett försök att uppdaga bedrägeriet.

Det upplysta bedrägeriet.

Man kan då och då hos folk spåra en skräckens monolog.

Den jag väntar tillhör dom, som aldrig kommer.

-

Jag är själv min värste andre. Jag har ingen kontroll över min axel. Jag har inte ensam dessa dubbla villkor.

-

Varför berömma sig av system, om det ändå är galenskap?

I högen av - krispiga godbitar som avtecknar sig en silhouette i vår kulturhistoria - finns denna judiska vitsen:

Han som säger: - Jag skall åka till Krakow.
Den andre svarar: - Varför säger du, att du skall åka till Krakow? Du säger det till mig, för att få mig att tro, att du skall åka någon annanstans.

(Varför tycker vi illa om den vitsen?)

Monologen fortsätter bara så länge invändningarna finns i luften.

När man är nästan säker på, att man inte talar med någon, - då törs man ge svaren själv.

Man hamnar aldrig i en monolog om man har mycket pengar. Det visste både Jesus och Wittgenstein.

Ögonblick av gemenskap promenerar direkt in i evigheten. De stunder då du icke ser, men bara känner: 2, 2, 2, 2

S. Kierkegaard blev en gång, av sin forne lärare, professorn och sedermera biskopen Hans Lassen. Martensen, lärare i dogmatik och filosofins historia vid Köpenhamns Universitet, anklagad för att tänka aforistiskt, vilket Kierkegaard tog som den grövsta förolämpning .

Världen är blickande och fotande.

Kierkegaard skriver om en "väsentlig författare" :
"Denne har nämligen sitt perspektiv."

En tanke är som när en struktur slår ut en annan struktur.

Ur mitt livs kammarvinkel: Jag minns hur människor icke talade till mig, men till någon bakom mig.

Det är viktigt att ha ett sådant väldigt kontrapartie att värja sig emot, att man skulle kunna tala i evighet. Först då kan man lyssna.

En drog är något torkat, något draget ur något annat, något sekundärt. Det är ett koncentrat, men koncentrat är sekundära.

En äkta dialog äger alltid rum under en stjärna.

Ett stycke bort är livet.

Den som inte sträcker ut, tycks - av någon egenomlig nödvändighet - få ett drag av negativism över sig.....

Ord är lockrop.

Med reflexion förstår jag lust. Reflexion är ett förhållande. Där tom identitet icke slagit igen dörren om sig själv, - där finns reflexion. Reflexion

är som en frihetens aktivitet i rum, där inga gränser ännu har legitimitet...Där kan glädjen frodas ordentligt. Lustfyllt, - sällan som någon plågsam dans. Den är så att säga den "glada retoriken": den försöker övertyga dig själv om att du ännu inte vet vad du genom denna ganska enkla syssla kommer att snart få veta... Just det, att det är fråga om retorik, en inre retorik kanske man inte i första hand tänker på. Den övertygar och tröstar och ger kunskap på en och samma gång! Reflexionen är så lik en självgående maskin. En lång lust, som lätt finner sina orter hos oss människor. Reflexion är som ett landskap utan borte gränser . Utan att tänka på eventuella andra landskap. Och då har filosofin lätt att leva.

Reflexionen är ständig, - liknar en hand, uppehållande mig i en atmosfär av en variation, en anda, som kanske blir till personlighet. En bearbetning av observationen, och samtidigt ett blickande inåt, och inåt åt alla håll, in i varje skrymsle, hämtande varje liten reaktion därifrån på vad som nu kan ha retat ; ett sammanlänkande, likaväl obundet av intresse , och idogt blockerande andra lustar och begär än reflexionens, men ändå kapabelt till ett utnyttjande

alla lustar och begär. Som en andning, - så är ju den reflexion, som på detta sätt får en estetisk karaktär, "det klassiskt intresselösa".

Att man reflekterar, och att man reflekterar på att man reflekterar på ett sådant sätt, att man iakttar sina reaktioner i och med , i det att, man tar varje reflexionssteg, - liksom tecknaren, när han tecknar, efter ett eller ett par streck lyfter pennan och ser vart detta eller dessa enskilda senaste streck fört honom, ser om det "stämmer", och han lär av detta och lägger på minnet varifrån han kom, och vart de senaste strecket tog honom, - så är det också med den som reflekterar.

Jag talar här inte om den slags reflexion över ett begränsat vetenskapligt problem, som naturvetaren ofta ägnar sig åt, för att göra en beräkning av universums storlek eller liknande. "Min" reflexion är ngt mera filosofens eller vardagsmänniskans.

Nu kan ju tecknaren ofta också grubbla över hur det kom sig att det eller det strecket gav den eller den effekten - inte bara på papperet, utan djupt in i själen på honom -, och det är som om tecknaren då gick djupt in i huvudet på sig själv och in i sina ögon , blir fysiolog - samtidigt som tecknare - och betraktade enskilda tappar och stavar

och små små trådar ibland ganglieceller, - sådant som han vagt känner till, och de machband, (den för alla bekanta, av alla erfarna förstärkningen av tingens konturer via ett system i ögonbottens konstruktion), som faktiskt omöjliggör varje avbildande,- alltså, som om han bedrev fysiologiska studier i anslutning till sin konst, sitt tecknande...(mach-band.)

På samma sätt kan det ju hända att den som sysslar med analytisk reflexion, iakttar sin egen reflexion över ett bekant fenomen, och reflexionen på det reflekterade. Han måste se om det finns ngt som omöjliggör det, som han tror att han håller på med.... Han måste då kanske i första steget tänka på om den första reflexionen bringade någon "ny" kunskap till honom. Kanske har han lagt samman två och två, och åter fått fyra, - eller han har sett ett invecklat samband mellan några märkvärdiga tal eller deras exponenter, och då ger han sig in i att försöka ta reda på vad han använde i reflexionen, och vad det var för känslor som åtföljde de verktyg som han då brukade, - om det var ett egenartat grepp som fick honom att se sambandet, om känslan födde greppet, och om hur den känsla kändes som åtföljde processen, om han kunde bilda sig en uppfattning om hur detta "sanningens ansikte" såg

ut, - ty i insiktens ögonblick var det som om det snabbt svävade förbi..., och han kan jämföra känslan med andra liknande känslor som åtföljt andra insikter, små och stora, ---- ty han är ju en sann reflekterare -----, -och, om det nu är så lyckligt att han finner ut, att reflexionen inte slutade med att två och 2 är fyra, eller att detta eller detta andra samband gällde, eller att de känslor som födde reflexionen och de som åtföljde och de som efterföljde var helt olika några andra han haft, men att han kom till en djupt insikt om att hans liv, - det kan ju vara det han ägnar mest tid åt att fundera över -, betydde just det eller det, liksom det borde ha den innebörden för alla människor i ungefär samma läge som han befinner sig i, och att denna insikt inte bara var olík men helt annorlunda, och mycket vackrare än de insikter han haft om sitt liv någonsin tidigare, på ett sådant sätt, att reflexionen nu hade placerat honom i ett land, ett land han aldrig besökt, men ett land beläget mellan allt han besökt..., så att det nu fick en realitet det nästan inte borde ha haft, en realitet som var stark nog att beröra honom, men en realitet svår att benämna, och speciellt svårt var det, att benämna denna realitet som en upptäckt, ty vem skulle, - i detta läget -, tro honom -: det var reellt och det var icke reellt, - det

var vackert och det var ett steg, ett framsteg,- ett reflexionssteg - , som hade fört honom med ens långt in i ett land, som han nästan inte kunde tänka sig ha besökt någonsin, - vare sig i drömmen , i ett tidigare liv eller i vaket, reflekterande eller icke reflekterande tillstånd- så bör han tänka på hur det kom sig, hur reflexionen tedde sig, hur dess karaktär var, som reflexion betraktad!.

Han är som tecknaren, när denne inte bara tecknat, - eller tecknat likt, men tecknat något, där han ville befinna sig mitt uppe i, ibland dessa linjer... och som nu tecknaren snart beslutat sig för att teckna på samma sätt, men från en annan sida, och beslutat sig för att: detta tyckte han oml, mycket ! Så älskar reflekteraren sin reflexion och sin reflexion över reflexionen i detta sitt reflexionsrike, där reflexionen är, men icke är sådan, att den kan ses av envar , men för den, som har verktyg att betakta reflexion.....

Med en reflexion som är baserad på erfarenhet, annat än något redan bekant, - det som är beskrivet ovan är såsom man betar sig vid hanterande av symboler som man redan erkänt! - förhåller det sig annorlunda.

Vi återkommer till detta. Ty vi har ännu inte kommit till en reflexion om vad som är verkligt, vad som existerar eller varför Ontologiska och metafysiska frågor, som ju alltid ligger under all annan reflexion och lurar....

Ty detta, reflexionen, den fria, s.a.s. "givna" reflexionen - som vi alla känner till - (hur bra eller dåliga vi än är på att genomföra den...) är ju alltid en dubbelrörelse, en duplicitet, en jämförelse, som ibland slutar i det, som jämföres, slutar bland allt detta, som bildar ett speciellt ställe, där man obehindrat kan andas och andas ut, där den stora Friheten härskar, på den intellektuella reflexionens härliga "elyseiska fält"....

Och det är här inte alls tal om en negativ frihet, en frihet där man är fri ifrån där man lägger sitt hjärtas ben på ryggen, ty man har här kunnat etablera en ny, en verklighet av ett speciellt slag i frihet, - av en möjlighet som dök upp som ur ett Intet, som kunde här skapa en viss nära-nog Realitas, som gav en lust och glädje in i hjärtats innersta utforskade och okända tillhåll.....

Reflexion får icke vara bara ett: så skulle man kunna göra, utan måste i grunden vara en intellektuell handling: en reflexion måste kunna kunna

klassificeras såsom ett steg i en tanke- och personlighetsutveckling, där steget inte har någon ångerklausul inskriven. En reflexion är en reflexion. Och jag erkänner den såsom en del i mitt liv. Alltså:

Denna nära - nog - Realitas är en väl så god Realitas. Nära-nog är vad man skulle kunna säga : tätt intill. Detta är - när allt kommer omkring - själva grunden för reflekterandet,- det som tycks vara ett "lustreflekterande": att realitetsgraden i reflekterandet tycks högre än den realitetsgrad som man kan finna hos ett förgängligt ting , en stol som rätt vad det är faller isär, en planet som brinner upp..... eller hos en människa , en Annan , som man (i allmänhet) inte kan lita på, - trots allt vad alla dessa idealistiska teoretiker i den Andre-filosofin säger - vars tankar man aldrig riktigt (riktigt) kommer underfund med o.s.v....., alltså, : att realiteten i reflexionen upplevs såsom reellare än allt annat, (och tryggare: man vet var man har den! HOS SIG SJÄLV!) inte bara reflexionsmässigt, som antytt , - utan även känslomässigt: den känsla som åtföljer reflexionen är mycket starkare hos den , som som reflekterar (på detta sätt), än känslor inför annan s.k. verklighet.

Det är ,som bekant, inte alls ovanligt bland diktare och filosofer, att dessa säger: "Endast då - när jag skrev - levde jag!" I infallet. Upplevelsen av realitet är då intensiv. (Och omvänt, - främlingskapet inför de påtagliga tingen, eller inför vyn utanför fönstret...) - Så kan man t.ex. se Gunnar Ekelöfs Herren Någoting Annat som en kuriös skuggbild av reflekteraren.

Man kan då se reflexion såsom något som enbart främlingar sysslar med..... Men så enkelt är det ju inte. Och det är ju inte heller så enkelt att alla främlingar lyckas med sin reflexion. Tvärtom, - de flesta av de "lyckliga reflekterarna" får se sig hamna i ett ganska förvirrat tillstånd, i en rätt obegriplig realitas.... med tiden.... Reflexion är en vansklig syssla.

En poetisk främling måste ha en väldig känsla för vad som inte är verkligt.....

Filosofi och reflexion är ett kryssande: filosofen kryssar mellan extremer , men i full konsistens, i reflexionens stora lust bland infallen, fantasins atomer, : , Filosofen måste kunna argumentera mot de båda fundamentalistiska ytterligheter som framgår ur:

1.) Ingenting spelar någon roll.

och

2.) Allt spelar roll. Allt betyder något
och i ett huj förklara att common sense ofta saknar symboler. Helt huvudlöst.

Sådana ideer, i vad Husserl kallar "livsvärlden", vilket blivit ett begrepp, som finnes iden dagliga reflexionen är för det mesta viga som: "Något sådant v i l l jag.". Ointressanta är idéer, vilka ger en komplett byggbeskrivning av en väldig maskin. / Där har vi också filosofins svaghet: I stället för svar på en fråga tillhandahåller filosofin en lite annorlunda föreläsning, bestående av frågor, en mängd sådana, vars antal ökar exponentellt.....Framför allt och över allt annat så är reflexion utsträckning... Intellectuell linje. All reflexion är inte filosofi. - Filosofi är någonting underligt,..... - något man blir förälskad i, - vilket i sig är underligt -, såsom Sokrates i Gorgias påstår att han är förälskad i filosofin, och såsom Kant påstår, att han drabbats av ödet att vara förälskad i metafysiken - i hans nedgörande bok om Swedenborg. Och om nu all reflexion kan karakteriseras som inkrökthet, som självkärlek.....Varje gång jag avviker från min

reflexion börjar jag en ny, men jag är fortfarande identisk med mig själv. Målet med reflexionen är att jag skall besluta mig för att avvika ifrån den. Vika in på avvägen. Detta mål måste jag ha in mente hela tiden, men det får aldrig störa den aktuella reflexionen. På så sätt har jag alltid ett dubbelt mål med min reflexion. Att fullfölja den, och att (när som helst) avvika från den.

Detta är det ideala.

Reflexionen är väl bara en samling negationer? En samling negationer. Inte i den uppbyggliga, hegelska-adornoska . Nej! I den sanna andan av bortstötandet av.....det tarvliga i all existens. Jag skall förklara vad jag/ han menar: i en argumentering mot denna "anda"... Någon måste säga ifrån.----- Man måste då och då stanna upp, och man bör då och då säga ett NEJ. - Det är absolut inte så, att det är negationen som är den drivande kraften i världen.

"Dialektiken driver sig själv framåt genom extremer, driver tankar med den allra yttersta konsekvens till den punkt där de vänder sig mot sig själva, istället för att kvalitativt förändras.", som Th. Adorno en gång skrev, till mångas

förfäran. En förvanskning av både G.W.F. Hegel och Karl Marx, menade man . Men efter " den drivande kraften", så kommer negationen som den avgjort nödvändiga korrigeringen utan vilken dumheten skulle segra totalt .

Den väsentliga reflexionen uppkommer egentligen aldrig ur ett nej. Nejet är överskattat. Ingen diskussion är fattigare än den som är uppbyggd antitetiskt. Nej, den diskussion är rik, som bygger på nya överraskande infall, PÅ SIDAN AV nejet..... Jag är ingen anhängare av det dialektiska..... Reflexion är att avvika. Reflexion är väl ytterst att aldrig, aldrig någonsin komma tillbaka! Det är sann reflexion. Reflexion ut i det oändliga, så att säga..... (Jag kommer att tänka på den österländska spekulationens ying och yang, där det i varje ying bor en liten yang, i varje yang finns ett litet ying: i varje ja finns nog ett litet nej ; i varje nej ett litet ja, - något som då, följaktligen varken helt kan förnekas eller bejakas.....)....

Eller hur förhåller det sig.....?

Det tycks rimligen som om den, som framställer yttranden om reflexion också måste framställa någon teori om medvetande. Helst också om Jaget.

Ty reflexion försiggår i vad som brukar kallas ett medvetande, eller i ett Jag, en människa ...eller i en tankeverksamhet. Och att nu detta bör redas ut, - det är det som ställs som krav. Jag - som skriver detta - kan bara säga, att jag inte äger mer än reflexioner kring begrepp som medvetande och tanke, - ingen teori. Reflexionen föregår däremot inte medvetandet. Medvetandet är på något sätt primärt... har man tänkt sig.

-

Snegling. /eng. oogle./

Att betrakta en snegling.

Om människans blick och dess betydelse i alla möjliga sammanhang finns det så mycket skrivet, att man rimligen (!) inte - vid första eftertanken - kan få för sig, att det skulle finnas mer att säga. Vad jag länge fascinerats av är den blick, som kallas snegling. Och väsentligen har vi nu förflyttat oss från seendet som något som bekräftar min och din existens och kunskapen om denna existens, till att tala om hur man betraktar varan-

dra seenden. Människans blick är ett tecken på att hon ser. Människans blick är det seende vi ser hos en annan. Blicken är alltså antingen A.): ens egen, den ser man inte,- andra ser den - men det är ens blickande, ens blick såsom seende för att se, för att se efter, se på. , eller B.) en annans blick, som man antingen ser rakt in i eller observerar s.a.s. från sidan. (Ofta möter man ju inte en annans blick. Ibland är man tre eller fler, och det finns i en mängd sammanhang gott om tid, och skäl, att betrakta en annans blick s.a.s. från sidan. Den avvända blickten är egentligen mer vanlig än den motvända, (den du ser in i) - men det är sällan man läser något om den avvända blickten i all denna litteratur om blickten som finns.)

Även i A.) har man sina val(eller inte: man har den blick man har, ibland den man förtjänar...) : man har inte bara en blick, utan man har tankar och känslor i ordning eller oordning bakom, elementärt uttryckt.

Seende är ganska lätt att lära sig , åtminstone i en ärlig omgivning.(Annars - om man blir rädd - så lär man sig att inte se - i den grundläggande meningen av uppfatta, perceptera....).

Som en blick icke i sig kan ljugas, men vara riktad, vara nyfiken, ömsint, hånfull, stannande, flyende, vara allvarlig, vara av en djup natur (knappast konstlös, om man icke talar om teatralitet, "blickspråk") - så menar jag, - inte alls originellt - att är det att se (även blinda ser!), - såsom en enskildhet, är en grund för mänsklighet . Ungefär så (!) som jag vill se språket, när jag lärt det när jag har det, och när jag hör det talas, med alla tonfall... ordning och oordning bakom, och så vidare - elementärt uttryckt - som något av en parallell.

Och man behöver ju inte skämmas för sin dumhet i blicken, eller språket. Man har den blick man har, det språk man har.

Förställ den nu inte bara, denna blick. Det blir fiasko, garanterat. Du kan icke betrakta din egen blick, se den i sitt uttryck!

En blick som skydd är att icke skydda sig, - Sök hellre då förbluffa den, som tar din dumhet som en enkel historia, med din föregivna dumhet...

. Några alldagliga exempel (vi börjar lågt...) kan belysa sneglingen, den avvända blicken:

Ex. I. Undvikande snegling inför Makten,

Makten

som förhör sig om en någons förhållanden,- ; inför mängden kan vi se någon vända bort en del av sitt ansikte från makten (den obehagligt utfrågande) men bibehåller blicken i en snegling, för att inte förlora sitt ansikte, - men han sneglar alltså inte makten i ansiktet, inte mitt upp i det, ty det överstiger mänsklig förmåga att snegla någon mitt upp i ansiktet...! Det hela är alltså ett elände och eg. för mycket för båda i situationen, varför både makten och någon rodnar, och makten slätar över med ett "Det var ju ingenting" , vilket det ju var just var.

Ex. II. Överenskommelsens snegling.

När de båda andra, några två, nu tagits in från gatan av makten , som funnit dem utanför ett trasigt skyltfönster, och frågan kommer från förhørsledaren, ett vänligt vakthavande befäl: "Vem slängde stenen?", utan biblisk anspelning, när de då sneglar på varandra, båda misstänkta, båda förnekande ,då är det nästan som om sneglingen ,också i sin ömsesidighet, rent fysiolo-

giskt hjälper till att hos båda hålla alldeles stilla var del av det övriga ansiktet. Endast sneglandet lever . Icke "med en min" förråder de sneglande två varandra. Förråder en, då är det ju klart med den ene, och med den andre, med båda två... De rodnar heller inte ens. De är i ett viktigt - från allt annat isolerat - förbund: kort sagt: den, som avslöjar något i just det läget, är värre än en råta!

Ex: III. Sneglungen "lingen ser mig väl nu!" (i denna skam), när man helst av allt på jorden inte vill bli sedd, och just därför, just för en sneglings skull, blir sedd, är den största av alla sneglingar, den sämsta av alla dåliga sneglingar och brukar leda till katastrof. Äv allt på jorden inte detta! (När jag kastar förbjudna sopor, när jag placerar en kråka under bordet...)

Ex. IV. Är nån ikapp mig?

(Vi börjar nu så småningom få upp ögonen för blicken.) Jag vet, och det är ju viktigt...., att det sneglande som är vanligast och som anses tillåtet och aldrig skamligt, är det som förekommer mest.

Det kan vara t.ex. på bana i löpning och vid pad-
dning i Olympiska Spel o. dylíkt .. Ibland förlorar
man på att snegla, ibland kan man vinna på det...
i adrenalin. Vissa , det är intressant..., kan antagli-
gen inte vinna (eller förlora) utan att först ha
sneglat. Det gäller i annat än sport och
världsrekord ... det är en överlevnadssnegling .
Ibland är det förödande att snegla så. Tänk att få
en riktigt otäck snegling tillbaka. Man kan stelna
av skräck mitt i loppet. Det är att rekommendera,
att man före loppet bestämmer, om snegling (liten
eller stor) skall få förekomma från ens egen sida.
Detta var så ännu en form av detta fenomen:
snegling.

V.Ännu vanligare är att snegla - begärets snegling
- efter mat, ellerefter skönhet.

" Hon var underbart välväxt, och hon hade ett hår
som i tunga, gyllene vågor föll ända nedom knäna,
da hon löste upp det, men ingen kallade henne en
skönhet. Hennes ansikte hade ingenting som var
vackert utom ögonen, och egentligen icke själva
ögonen - de var små och grå - utan blicken, den-
na gåtfulla blick som samtidigt var orolig och
djup, det ena ögonblicket bekymmerslös, nästan
djärv, det följande tankfull och tungsint. Den hade
en säregen glans till och med da hon satt och

pladdrade om de mest betydelselösa ting." (ur
Fäder och söner, av Ivan Turgenjev' (1862))

VI. Lärandets snegling.

Vi alla kan antagligen inte lära oss någonting alls, om vi inte sneglar. (Det är som om vi skulle kunna tala utan att nånsin lyssna.) Om vi tänker på det: Kommer inte hela människan ur en snegling, när allt kommer omkring ? Den omätbara, den obestämbara, den utopiska... varur uppstiger inte en så märklig varelse som människan, om inte ur en snegling...?

Om att bli förvånad inför detta och med vitt uppspärade ögon säga: Men detta är ju bara ännu en sådan där groteskt uppförstorad psykologi !!! Om att samtidigt inte vara helt säker på saken. Och snegla lite på den. (Tvivlets snegling.) Och sen snegla åt det andra hållet: Kanske blir jag - eller någon - helt lurad nu, mitt i sneglingens psykologi ? Snegling är ett sätt att se, i sitt sammanhang, men vi blir också påmindra om (det blir lite a'la Dickens) att ögon också är till för att synas med. Du, jag, eller vi alla, behöver ögon, som ser, även när de syns, och när de syns, så är det inte ovanligt att hela vår kropp understödjer en viss blick eller ett sätt, som vi kanske, ibland med stor

medvetenhet, ibland utan den ringaste medvetenhet på så sätt förstärker.

Ibland behöver faktiskt ögon ses, (i det sociala spelet , även hos djur) blickande eller inte, ibland är de tillsammans med kroppen en enda blick i så hög grad, att vi icke behöver vara seende för att folk skall säga: En sådan blick han hade! eller ,tvärtom : Han hade ju ingen blick! (Och har är det ingen som är oftalmolog. Det är i mänskligt umgänge en oskriven lag, detta : man tittar icke uppå en människas ögon som ting, som utsidor av glober. Den, som bryter mot denna lag, betraktas som något av ett monster.)

... Jag tar upp något här, som kan tyckas sökt - men ämnet är o. förblir sneglång , - att se åt sidan utan att vända på huvudet at det håll man ser. (Man ser vinklat.) Och jag reduplicerar d.v.s.: jag ser på sneglången med en sneglång...

Vissa människor tillåter sig inte att snegla. (Många djur sneglar aldrig. En del kan det inte ens. Komiskt nog. De är därför vad de är i en högre potens....) Man sneglar, eller sneglar inte, utifrån den kämpandes, smartes, räddes, tvekandes, sökandes, eftertänksammes o.s.v. position. Av

många orsaker och många skäl. Medvetet eller omedvetet.

Men snegligen är tvåfaldig: vid sidan av den lärande snegligen finns också den, som är sende inåt i en slags andlighet.

VII. Den andliga snegligen. Betraktad. Vi sneclar på andra för att lära oss hur de gör. (Som vi härmar pratet.) Du milde vad vi snaglar!

Vi vänder oss till en mästare,(ingen auktoritet, endast en mästare, d.v.s. en som kan ...) angående en mästare och hans förhållande till hans typ av snegling. Det vore synd om vi inte gjorde detta grundligt och långtgående: Om mästaren en gång har sneglat på det yttre, så har efterhand en egendomlig känsla inifrån, en darrning eller en rysning mer och mer börjat tilldra sig uppmärksamheten. Mästaren har interioriserat sin kunskap (från sin snegling mot det yttre) och genom förfining, ordning och oordning , och på sätt vi inte har en aning om, så har mästaren börjat se saker som aldrig förr setts. Han sneclar sen inåt.--
----- Vi ser mästaren dagligdags. Där går han. När han sneclar, så är det inget märkligt med det. Han är en alldeles vanlig mästare med sin dubbla

sneglíng. Sneglar han på en vattenpuss, så ser han vad jag ínte ser. Han ser betydligt mer. Som om han såg runt ett hörne. Bestämd í sitt val av liv som han är, utvecklar mästaren sig själv, sitt skapande och förändrar sin sneglíng gradvis inom det sociala fältet han lever. Sneglíng är ju , som vi ser det, í stor del (!) social; betänk den som sneglar ensam ? (Den ensamme sneglaren är ju helt tragisk.) Ett distinkt drag hos mästaren är naturligt nog att denne finner tvångsartat sin största glädje í att utveckla sitt mästerskap. Det är svårt att inringa en mästars tillvaro. Konst har bl.a. den egenheten att konstnären aldrig spelar den sista tonen, aldrig drar det sista penseldraget. Döden avbryter honom, sårar på mästaren och hans konst. En död mästare har oskrivna böcker, alltid en halvfärdig sonat liggande... Han är som ett pågående mirakel och en historisk normbildare, en investerare í Andens historia... Sneglíngen på mästarens sneglíng är kontakten med dennes vilja till norm. Normen kan inte dekonstrueras på grund av det ständiga í processen, det tillblivande som nästan som rinnande blod finns kvar í det som ínte blev färdigt; och allt detta är också som ett pågående historiskt tecken till de små mästarna in spe, de som kommer att följa genom att bryta mot sättet att bli till, och mot normen í visionen, som

är etiken, och har estetiken tillika i vad konsten nu var.

Kort sagt: genom att betrakta en mästaress snegling kan du få en glimt av vad den ser. Genom en unio mystica.

VIII. Den koketta blicken.

I en essä med titeln Den talande blicken och det tysta tilltalet (i boken Blicken och tilltalet ,1986) för Benkt-Erik Benktson fram sin syn på bl.a. Sartres berömda "regard"-kapitel i L'Etre et le Neant, men har också - som kontrast - med i essän bl.a. ett citat av Georg Simmels framsynta Philosophische Kultur, (1919) ur kapitlet:"Die koketterie".(s.97.) : ""För koketteriet i dess mer banala framträdande är blicken ur ögonvrån karakteristisk, ur ögonvrån, med halvt bortvänt huvud. I den blicken ligger ett bortvändande, som dock samtidigt är förbundet med ett flyktigt givande av sig, ett momentant riktande av uppmärksamheten mot den andre, som man i samma ögonblick symboliskt drar sig undan genom att rikta huvudet och kroppen åt ett annat håll. Denna blick kan fysiolo-

giskt aldrig vara längre än några få sekunder, så att i dess vändning mot någon dess vändning bort redan är preformerad såsom något oundvikligt. Blicken av detta slag har det hemlighetsfulla och förstulnas lockelse, som inte kan bestå i längden, och i vilket jaet och nejat därför oskiljbart blandar sig. Den fulla en-face-blicken, innerlig och längtande som den är, har aldrig detta specifikt koketta." Det är avgjort icke denna sneglång, som jag avser. Men en mer bildlik, i en mening fysiologisk annorlunda företeelse....

VII. Sneglången som en ren längtan.

Det är ganska lätt att visualisera en längtans sneglång, och att dessutom leva sig in i den, med minnet av en självupplevd sådan...kanske en sneglång från en ung, osäker människa riktad mot ett "begärsobjekt", en annan människa, en människa som upplevs som ett levande mirakel av ren skönhet) som man med sina armar vill omsluta. Sneglången får sin mer exakta karaktär av det mått av realism eller brist på realism - det mått av dröm - som finns aktuellt i subjektet. Det är alltihop sådant, som vi lätt också kan se för vår inre blick.

Låt oss säga att realiteten är liten - hoppet svagt - och att subjektet är medvetet om detta!

Då försjunker det i sin sneglång och njuter, trånar och ...lider ljuvt i sin sneglång. Denna är full av sentimentalitet, men på samma gång av tillförsikt om en förändring av sakernas tillstånd. I en nära framtid skall sneglången - förvisso - förändras, Men, än så länge 'r allt mycket väl som det är (tryggt), och denna sneglång följer så subjektet ända till dess nattens mörker och ensamhet låter drömmarna ägna sig åt sina metamorfoser.

Ex. IX. Sneglången som rädsla.

Nyckeln till ett gott liv är tillförsikt, - att möta livet med en rak och öppen blick.

Det är inte alla unt. Ty man får icke tillförsikt om man icke har fått den av kärlek och trygghet i sin uppväxt...(tror vi). Därför tillhör också till det mänskliga villkoret att ängsligt blicka. Vi har alla sett den, den skygga sneglången som kommer ut från människan med självmedvetande, men som ändå är fundamentalt osäker med hänsyn till sig själv, till den grad att sneglången knappt kommer ut. Den är snabb, duvlik, flyktig. Den är färdig att

snabbt dras in igen, - för att placeras som blick mot golvet.

Det är rädslans snegling det. Från den kuvade människan. Den har sin grund i att hon kuvat sig själv i medvetandet om misslyckanden Hon hart - självmedvetet - accepterat sig såsom mindervärdig, som icke värdig mer än att snegla lite försiktigt på de andras liv. Denna rädsla är ju enkelt anna än den inför makten (Ex.I), där en människa står upp inför makten med en snegling. Vägrar att vika, men bara inte kan (!) se den andre i ögonen (kanske skäms å den maktavandandes vägnar...).

Att den skygga sneglings rädda människa är ensam, det inser vi. Men hon är dock inte så till den grad ensam som den, som är hopplöst ensam, som sneglar i total enskildhet.

Ex. X. Snegligen som fundamental ensamhet .

Den som är utestängd helt från mänsklig gemenskap - som icke kan ge och inte kan ta emot -, som är enskild, har en tom, uppspärрад snegling. Där finns ingen längtan och heller ingen blyghet, ty de har försvunnit i vansinnets dunkel och kvar finns bara en snegling hän mot det Annorlunda, en tom, den totala ensamhetens snegling (med öppen mun). Och om vi andra (om vi är andra)

inför den första, den skygga, rädda sneglíngen, kan känna ömhet, så känner vi nog instíntívt bara obehag och rädsla inför denna vansínnets tomma sneglíng - och vi är hjälplösa - inför den och inför oss själva - när vi står í kontakt med den, så hjälplösa som denna sneglíng í sig själv är.

XI: Sneglíngen som fríhet.

I extas eller gládje kan man då och då - om man ícke är í samma tíllstånd själv - íaktta en sneglíng som är av hálften vansínne, hálften ren fríhet.

XII. Sneglíngarna : Har du sett på den! Eller: "Ser du att jag sneglar, som om jag ínte var medveten om att du ser att jag sneglar, och att jag tänker: En sån kjol!"(fast meníngen är att du ska se det,- eller jag struntar í vílket.)

XIII. Sneglíng som ren skräck.

XIV. Avslutníngsvís kan man nämna dem som ínte kan snegla!!!! Ty de finns. Den mánniskan eller de kan vi, som kan snegla, snegla på och med ens uppfatta att de, í och med att de ínte

sneglar, egentligen - som det så vackert heter - inte ser något alls. De jämför sig inte, kan inget begära, kan inte skämmas, kan inte undvika något, de lär inget av andra, de kommer inte överens med nån, kan icke vara fria från något, de kan inte vara koketta, kan inte längta, och de kan inte ensvara ensamma.

Man behöver ju bara se en skymt av dem, så har man sett att de inte sneglar. Man behöver inte ens se ögonen på dem, för att kontatera detta. Dessa människor är inte alls med, räknas inte, ja de är - bortom ensamhet och vansinne - de djupast ensamma, de som levande går omkring och icke lever bland oss levande. Stackars dessa mina eländiga hjärtevänner.....

=====
=====

DJUR hos OSS.

Det är något visst med stora kattdjur. Givetvis är det förstås så att alla katter är speciella, högst speciella, bland annat i sätt och utseende, sedda i relation till andra djur, och även små och medelstora katter har ju kattens mystik, värdighet och förmåga att hypnotisera gemensam med det stora kattjuret, särskilt då det, som i vissa områden är största av dem alla, lejonet. Lejonet har dessa egenskaper, men högst poängterade, i en förstärkt grad, så att man bör bedöma dem efter just det. Kanske är det så att evolutionen, denna egendomlighet, som enligt vetenskapen ligger till grund för så mycket konstigheter, i dessa stora djur av kattsort har sett alldeles nya marker att utforska, i djurets själ.

För varje människa på jorden, det måste man här inskjuta och betona, betyder lejon vanligen mycket. Människan är på flera sätt i någon grad definierad i förhållande till detta djur, eller till dess motsvarighet i den världsdal som man nu råkar växa upp. Och det är odiskutabelt dessutom så, att varje människa på jorden, stort sett, skulle kunna, om än under visst tvång bara, kunna hålla ett litet föredrag på en havttimme eller en kvart om detta djur, om lejonet, eller pantern, puman, tigern eller jaguaren. Men vi håller oss till lejonet för enkelhetens skull.

Så har människan i sin tur utvecklats, antagligen endast skenbart slumpmässigt, så att hon på anmodan kan tala länge om lejon. Inte med dem. Och detta är i sig en fullständig abnormitet, och på samma sätt eller, förstås, på ett annat sätt, så är lejon abnorma, menar jag.

När lejonet ligger där på savannen i grupp och dåsar på en liten höjd på savannen i skuggan av en akacia i middagsslummern, eller, nuförtiden, när de ligger och gäspar intill ett stängsel i morgondimman intill ett staket i någon öken, eller för den sakens skull: i ett zoo i väntan på stödutfodring i form av en halv buffel, en gris eller häst, då händer det alltsom oftast att det liksom glänser till i närheten av irisen i lejonets öga, och det är då som lejonet börjar rapportera, intensivt, mellan sina inre regioner.

Om detta vet inte många människor mycket. Allmänt bekant är däremot att lejon inte kan skratta. Det vet till och med ett barn. Liksom att majoriteten av alla djur varken har humor, kan skratta, vara ironiska, kan överdriva eller ens servera en underdrift. Inte ens för sig själva. Alltså inte med sådana sidledes rörelser kommunicera, eller reflektera. Ty sidledes är ju sådana rörelser som humor, ironi och sarkasm. Eller de är

till och med retrograda. Ty det är ju så att hur rolig eller hur dubbelbottnad man, som människa nu än är, så är ändå sakernas tillstånd exakt desamma. Ingenting förändras av ironin eller humorn, det är bara så, att något försvinner för en sekund ur medvetandet. Det är praktiskt taget det hela.

Nej, lejonets förmåga kan sökas på ett annat plan. Eller låt oss säga: lejonets förmåga är en djupdimension, där människan, som den ytvarelse hon är, ägnar sig åt just en ytrörelse, en parering av sina egna rörelser, med sin REFLEXION. Ty humor och ironi är medel som är ägnade väl för varelser som hela sin vakna tid ägnar sig åt att med begrepp för sig själv omsätta och i det yttre omstöpa världen. För en varelse utan begrepp, och därmed utan reflexion, är humor meningslöst. Så har till exempel alla de små apor som stjäl småsaker från turister i Indien och på Gibraltar ingen humor, men är enbart gediget elaka. Och det är ju bland de största missuppfattningar, som människorna går omkring med, att humor, till exempel, skulle vara något särdeles fint och gudomligt, och en odiskutabelt dyrkansvärd sak. Detta är ju i grunden fel, då humor är nära nog ett platt intet, då det helt enkelt är en funktion av själva Begreppet.

Det är det som en del djur halvt om halvt inser, eller intuitivt beaktar, då de medlidsamt betraktar en skrattande människa. Ty medlidande har de, de djävlarerna. Djuren inser oftast just det att människan är slav under sina begrepp, som de då och då tvingas söka komma loss ifrån, bland annat i dessa konvulsioner. Djuren vet, vanligtvis, bättre. Särskilt då lejonen. Nå. För att inte gå saker och ting i förväg, så vill jag nu här bara säga så mycket som, att, i det jag sagt i denna skrift så finner vi mer av lejonets vertikala, eller snarare dimensionslösa, begåvning förklarad än vad jag nånsin, på detta trista sätt med förvaltnings- och administrationsprosa skulle kunna förmedla. Man kan ju för att ta till en träffande liknelse inte mäta stora, nära nog bottenlösa, djup med enkla lantmäteriredskap eller för den delen återberätta en historia av Dostojevskij användande de mångfärgade signalflaggor som man, i reserv, har ombord på örlogsfartygen.

Copyright Kaj Bernh. Genell 2021

© 2021 Kaj B. Genell